

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Kultuurikorralduse õppekava

Madis Mikkor

„FAHRENHEIT 451 – RAAMATU ELUKÄIK”
EESTI TRÜKIMUUSEUMI VESTLUSRINGIDE SARI

Loov-praktiline lõputöö

Juhendaja: Piret Aus, MA

Kaitsmisele lubatud: .....

Viljandi 2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1 KULTUURISÜNDMUSE KESKKOND.....	5
1.1 Organisatsioon (sisekeskkond).....	5
1.1.1 Organisatsiooni ajalugu ja struktuur.....	6
1.1.2 Organisatsiooni eesmärgid.....	7
1.1.3 Koostöö.....	8
1.1.4 Organisatsiooni eelarve ja rahastamine.....	9
1.1.5 Trükimuseumi programm aastal 2014.....	10
1.2 Väliskeskond.....	11
1.2.1 Kultuuriline taust ja sündmuse asetus selles.....	11
1.2.1.1 Kirjandussündmuste taust.....	11
1.2.1.2 Avalike sündmuste taust.....	13
1.2.2 Kultuuripoliitiline taust, seotus Kultuuriministeeriumi arengukavaga.....	13
1.2.3 Majanduslik ja geograafiline taust.....	14
1.3 Teema valiku põhjendus.....	16
2 KORRALDUSTÖÖ.....	21
2.1 Vestlusringide sarja rahastamine ja eelarve.....	22
2.2 Korraldustoimikond.....	26
2.3 Sihtrühm.....	28
2.4 Turundus- ja reklaamtegevus.....	29
2.5 Meediakajastus.....	31
2.6 Sotsiaalmajandusliku mõju hindamine.....	31
2.7 Aruandlus.....	32
3 ENESEREFLEKSIOON.....	33
KASUTATUD KIRJANDUS.....	36
KOKKUVÕTE.....	40
LISAD.....	42
Lisa 1. Eesti trükimuseumi programm 2014.....	42
Lisa 2. Toetusetaotluste esimese vooru eelarve.....	45
Lisa 3. Toetusetaotluste teise vooru taotluse vorm.....	46
Lisa 4. Seminarisarja Fahrenheit 451 reklaampäised (bännerid).....	47
SUMMARY.....	48

Sissejuhatus

“You don't have to burn books to destroy a culture. Just get people to stop reading them.”

— Ray Bradbury

Soovin oma lõputöös esitleda Eesti trükimuuseumi seminaride sarja Fahrenheit 451 ning kirjeldada minu korraldustööd selle teostamisel. Kontseptsiooni autori ja tegevuste peamise elluvijjana olen rakendanud koolis omandatud erialaseid teadmisi ning oskusi ja usun, et järgnev ülevaade näitab, et nelja aasta õpingud on hea baas jätkamaks tegevust professionaalse kultuurikorraldajana. Lisan, et olen igapäevaselt seotud Trükimuuseumiga läbi juhatuse liikme ameti ning akadeemiline eneserefleksioon käesoleva töö kujul on teretulnud täiendus ühingu juhtimise praktilisele poolele.

Nii nagu me ei sea võrdusmärke sõnade kultuur ja maalikunst, kultuur ja arhitektuur või kultuur ja muusika vahele, ei paku ka termin „kultuurikorraldus” meile iseenesest selget pilti ega ülevaadet hõlmatavast tegevuste amplituudist. Seminarid, millest juttu tuleb, käsitlevad raamatut. Samas on korraldustöö ja projektijuhtimise elemendid üsna sarnased ka muude valdkondade puhul. Seega, loomaks taustsüsteemi, kirjeldan kõigepealt organisatsiooni, mille egiidi all sündmus aset leiab, toon välja mõned olulisemad väliskeskkonna tegurid ning sise- ja välistegurite omavahelise seotuse. Pikemalt põhjendan teema valikut, miks sündmus pidi toimuma just määratud ajal ja kohas ning milline on selle mõju.

Edasi kirjeldan korraldustöö praktilisi tegevusi kolmes suuremas lõigus: planeerimine, läbiviimine ja hindamine, kusjuures planeerimise all räägin finantsvahendite planeerimisest, sihtrühma leidmisest, läbiviimise osas valgustan inimeste tööjaotust ja turundustegevusi ning lõpetan hindamise ja kajastamise ülevaatega.

Eneserefleksioonis püüan sõnadesse panna mõtteid, mis mind käesoleva töö juurde suunasid, kuidas hindan selle vajalikkust, läbiviimise taset ja vastukaja. Analüüsin läbiviidud tegevusi, mõeldes oma töö käigus tekkinud tunnetele ning eristades sellest informatsioonist kinnistamis- ja kordamisväärse. Vaatan ka tulevikku ning esitan refleksiooni tulemused ettepaneku vormis tulevase samalaadse töö ladusamaks sujumiseks.

1 Kultuurisündmuse keskkond

Kultuur on vestlus, väidab Mehhiko autor Gabriel Zaid. See on vestlus, millel puudub ning tema arvates peabki puuduma keskpunkt. „Tõeliselt universaalne kultuur ei ole utoopiline mikrofoni ümber kogunenud Maailmaküla, see on Paabeli-laadne külade kogum, igati on neist oma maailma keskpunkt“ (Zaid, lk 18).

Käesoleva töö autor nõustub, et on tühine püüde panna end kuulama kogu maailma. Ja kui seda üheks hetkeks ka tehtaks, oleks tegu moevälgatusega. Seega püüdsingi enne oma vestlusringide korraldamise kallale asumist mõelda konteksti üle, millesse ma selle sündmuse loon. Nägin enda ümber kultuurilist ruumi, kindlat kohta ja aega, inimesi lähemalt ja kaugemalt ning minu enda soove, hirme ja eelarvamusi.

Kirjeldan selles peatükis seda maailma, seda keskkonda, mis on sündmuse kujunemist vorminud ning mida omakorda mõjutab seminarisari Fahrenheit 451.

1.1 Organisatsioon (sisekeskkond)

Siin kirjeldatavad tegevused on toimunud Eesti trükimuuseumi juriidilise ja füüsilise katuse all. Juhuste kokkulangemine, armastus ajaloo vastu, sõprus ja idealism on võimaldanud üles ehitada tänase uuendusliku, mitmekülgse kollektsooniga ja avalikkuse poolt väga hästi vastu võetud rahvusliku erialamuuseumi. Juriidiline isik MTÜ Eesti trükimuuseum on asutatud 2010. aastal eraõigusliku muuseumina Tartus Madis Mikkori ja Lemmit Kaplinski poolt. Mainitud moodustavad ka ühingu liikmeskonna.

1.1.1 Organisatsiooni ajalugu ja struktuur

Olen Trükimuseumiga seotud olnud selle loomisest alates. Tänapäevase Eesti trükimuseumi eelkäija – ajalooliste trükimasinate kollektsioon Tallinnas Kultuuritehases Polymer sai alguse 2005. aastal, kui graafikud Reiu Tüür ning Marko Mäetamm otsisid võimalust jätkata likvideeritava Ühiselu trükikoja baasil müürilehtede ja plakatite käsilao tehnikas valmistamise traditsiooni. Toona Kultuuritehast Polymer juhtides innustus siinkirjutaja ideest ning vaid mõnekuulise kolimis- ja seadistusperioodi järel jätkasid masinad ja personal tööd mittetulundusühingu ruumides ja finantsvahenditega. Nõnda saab väita, et Kultuuritehas võttis üle 1633. aastal asutatud Gustav Adolphi Gümnaasiumi trükikoja otsese järeltulija seadmed ning tegevuse ja tänane ühtseks Eesti trükimuseumiks koondatud kollektsioon on igas mõttes Eesti vanim järjepidevalt tegutsenud trükikoda. Hilisemad täiendused Riigi Teataja Kirjastuse varade, Hans Heidemanni nimelise trükikoja ja teiste annetuste näol lisasid üha uusi võimalusi.

Tegutsesed on lisaks eelmainitud Kultuuritehasele Polymer veel Tartu Kultuuritehase Pärmivabrik garaazhis ning seejärel trükitoöstusega ajalooliselt seotud hoones Tartus, Kastani 38 - trükikoja Greif (varem Noor-Eesti kirjastuse trükikoja) endises majas. Tänapäevaseks on nii Tallinnas kui Tartus asunud kollektsioonid lõplikult ühendatud ning muuseumi tegevuspaigaks on Aparaaditehas, Kastani tn 42, Tartu.

Muuseumi varade hulka kuulub trükipresse, tähti ja abiseadmeid. Vastavalt võimalustele muuseum korrastab ja parandab neid ning seab järjest töökorda. Sedamööda, kuidas tehniline baas täieneb, tuuakse oma tegevusi ka avalikkusele lähemale. Täna võtab muuseum vastu gruppe ja viib läbi õpitubasid. Käivitatud on Tartu kunstiõppeasutusi teenindav graafikakeskus, mis pakub Tartus ja kogu Eestis arvestatava tasemega stuudio kasutamise võimalusi klassikaliste graafikatehnikate ja kõrgtrüki õppimiseks ja harrastamiseks. Laiem avalike tegevuste ja teenuste amplituuda hõlmab veel regulaarseid Euroopa Vabatahtlike Teenistuse ja Euroopa Noorte projekte, rahvusvahelist residentuuriprogrammi Tartu AiR, laste- ja koolirühmade õpitubasid, meeskonnatöö koolitusi firmadele, osalemist erinevate linnade teemapäevadel, Tartu linnaosade üritustel, eakate trükikalite klubi jpm.

1.1.2 Organisatsiooni eesmärgid

Muuseumi visioon on olla peamiseks mäluasutuseks Eestis graafikatööstuse, tüpograafia ning trükikunsti alal. Näha end töötava muuseumina, trükistuudiona, kus paljud eksponaadid on lisaks ka töövahendid kunstitudengitele, kunstnikele või laiemale avalikkusele (õpitubadel osalejatele, kunstiteraapiana).

Muuseumitegevusega käivad lahutamatult kaasas ekspositsioon, arhiivid ning uurimistöö - alates 2015. aastast on Trükimuuseum Kultuuriministeriumi eelarvelisel rahastamisel kollektsiooni säilitamise, riiklikus muuseumite infosüsteemis MuIS kirjeldamise ja piiratud mahus ka avaliku eksponeerimise kohustusega.

Eesti trükimuuseum püüdleb oma visiooni poole järgnevate igapäevaste tegevuste ja eesmärkide saavutamise läbi:

- seadmete ja infomaterjalide kogumine;
- oskuste ja suulise pärandi talletamine;
- oskuste edasiandmine;
- huviliste ja kaasentusiastide koondamine, mõtete ja informatsiooni vahetamine;
- stuudioteenused;
- õppe- ja haridustegevus;
- huvitegevused;
- tootmine.

Trükimuuseum on mäluasutuste seas unikaalsete võimalustega, kuna muuseumi eksponaatidega saab luua kunsti, valmistada ajaloolise hõnguga trükiseid ja teisi tooteid (märkmikud, albumid, kalendrid jpm), õppida trükitehnikaid ja viia läbi huvitegevusi.

Trükiste tootmine on suuresti avatud protsess, mida ka külastajad jälgida saavad. Tänu oma „töötava muuseumi“ staatusele on võimalik kasvatada omatulu. Trükimuuseumil on püsiklientide võrgustik, ekspordile suunatud e-pood ning müügikogemus erinevates kanalites. Lisaks omatulu teenimisele täidab toodete valmistamine ka teisi eesmärke, sh oskuste edasiandmine praktilise töö käigus ning kõrgrüki visuaalse identiteedi nähtaval hoidmise

igapäevaelus ja linnapildis (plakatid, piletid, flaietid). Trükimuuseumi tooted on väiketiraažides, tänapäeva mõistes aegunud tehnoloogiaga valmistatud ning ei paku reeglina konkurentsi ühelegi äriettevõttele.

Kokkuvõtvalt on Eesti trükimuuseum oma lühikese viieaastase tegevusaja jooksul omandanud kindla koha Eesti mäluasutuste seas, leidnud kohalikku, riiklikku ja rahvusvahelist tunnustust ning areneb jõudumööda ja vastavalt seatud eesmärkidele nii teadusasutuse kui ka avatud stuudiona, kus on võimalik nii õppida kui õpitut rakendada. Muuseumi filosoofia on, et külastajad saavad näha mitte staatilist väljapanekut, vaid protsesse nende toimumise käigus. Samas tegelevad muuseumi töötajad mõistagi ka dokumentide ja suulise pärandiga, uurides ja talletades osa ajaloost, mille säilitamise vastutus endale on võetud.

1.1.3 Koostöö

Trükimuuseumil on aastatega välja kujunenud järgmised koostööpartnerid:

- Tartu ja Tallinna õppeasutused: koostöö graafika ja kunstiõppe valdkonnas, kusjuures Tartu kolme kunstikooli graafikaõpe toimub täies mahus Trükimuuseumis aastast 2012. Ainus ise sarnaseid võimalusi omav kool on Tallinnas Eesti Kunstiakadeemia (EKA), keda huvitab eelkõige Trükimuuseumi suurtel masinatel teostatav plakatitrukk. Ka on EKA stuudiotegevused osaliselt suletud kuni kooli kolimise lõpuni 2016. aastal.
- Tartu LV haridus- ja noorsooteenistused: koostöö üldhariduskoolidele suunatud õppeprogrammide läbiviimisel, noorte huvitegevused.
- Eesti Kunstnike Liit (sh Tartu Kunstnike Liit ja Eesti Vabagraafikute ühendus): koostöö Trükimuuseumi stuudioteenuste kasutamise ja arendamise osas.
- Eratrükikojad: partnerlus materjalide (paberi- ja värvijäägid) taaskasutusse suunamise näol (Trükimuuseumi tarvitavad kogused on väikesed ning sobivad ka mittestandardsete ja kahjustatud materjalid). Töötajate motivatsiooni- ja meeskonnakoolitused.

Aastast 2011 on tihedas koostöös olnud Eesti paberimuuseumiga ning 2015. aasta jooksul on plaanis mõlema asutuse ümberstruktureerimine ühinemise teel.

1.1.4 Organisatsiooni eelarve ja rahastamine

Mittetulundusühing Eesti trükimuseum on eraõiguslik ühing, mille finantseerimine seisab suures osas juhatuse pideval tööl erinevate rahastamisvõimaluste leidmisel. Peamised tegevused 2014. a. olid seotud ühingu tegevuse arendamisega, sh seadmete ja eksponaatide ettevalmistamisega väljapanekuks, üldsuse teavitamisega oma tegevusest, sh erinevate sündmuste korraldamine või sündmustel osalemine ning erinevate projektitoetuste abil mitmete erialaste projektide käivitamine, mille prognoositavad lõppkuupäevad on tulevastes perioodides. Muuseumi ekspositsiooni külastas ja õpitubades osales 2014.a jooksul ligikaudu 3400 inimest (Eesti trükimuseumi külalisteraamat 2014). 2014.a peamiseks väljakutseks ühingule oli asukohavahetus, graafika õppeklassi töö jätkuv korraldamine koostöös Tartu kunstiõppeasutustega ning katte leidmine jooksvatele majanduskulude, ennekõike üüri- ja kommunaalmaksete tarbeks (oluline osa kogu ühingu tegevuskuludest). Selle eesmärgi täitmiseks pööras ühing suuremat tähelepanu tootmisele ja müügitegevusele.

Tulubaasist moodustas 2014. aastal omatulu 3/7 ehk ca 41% (Eesti trükimuseumi majandusaasta aruanne 2014, lk 8). See number ületab tunduvalt riiklike ja munitsipaalmuuseumite vastavat näitajat.

SA Virumaa Muuseumid juht Ants Leemets on väitnud, et riigimuseumi omatulu määr peaks jääma 10 ja 20% vahemikku (Leemets 2006). Riigikontrolli 2011.a auditi andmetel kasvas omatulu riigimuseumites aastail 2005-2011 kaks korda, ometi mainitud künnist oluliselt ületamata (Mattson 2011).

Vastukaaluks on muidugi oluline ka näiteks Tammsaare muuseumi juhi Maarja Vaino seisukoht Postimehe arvamusartiklis, et muuseumitel on oht muutuda meelelahutusasutusteks, kus pannakse rõhku hoopis tulu teenimise eesmärgil mitte kvaliteedile vaid kvantiteedile (Vaino 2014).

Väite põhjal, et ülalnimetatud perioodi kõikidest muuseumiküllastustest Eestis (ja külastatavus tähendab ka suuremat müügivõimalust) moodustavad 79% viie muuseumi külastused (Riigikontroll, lk 21), ning kõik need on riigimuseumid, mis on saanud olulist riiklikku ja Euroopa liidu investeerimistoetust – kusjuures tollal polnud veel avatud 2012. aastast ülipopulaarseks muutunud Meremuuseumi uus hoone (Meremuuseum tegi... 2015), võib

tuletada, et Eesti trükimuuseum on iseseisva rahateenimise seisukohalt Eestis vähemalt riiklike muuseumitega võrreldes eesrindlik.

Tööjõu tasudeks ja maksudeks kulus 2014. aastal 17724 eurot ehk 26% kõigist kuludest, kinnisvara üüriks ja ülalpidamiseks 24200 eurot ning sihtotstarbeliselt finantseeritud (põhitegevuse) projektide otsesed kulud olid 24041 eurot. Muud tegevuskulud olid 1684 eurot. (Eesti trükimuuseumi majandusaasta aruanne 2014) Eesti trükimuuseum on ka käibemaksukohuslane. Ühingu juhatuse töötasu aastal 2014 oli 0 eurot, alates 2015. aasta algusest on juhatuse liikmetele määratud tasu 25 eurot kuus (neto), millel on eelkõige sümbolne tähtsus, näitamaks, kui palju on veel ees arenguruumi väärtustamiseks juhatuse liikmete tegelikku materiaalselt mõõdetavat aja- ja tööpanust.

2015.a kõige olulisemaks tegevuseks on uues tegevuskohas muuseumi laiendamine ja uuele tegevustasandile viimine (s.h teadusliku kirjeldus- ja arhiveerimistöö käivitamine Kultuuriministeeriumi nõutud tasemel).

1.1.5 Trükimuuseumi programm aastal 2014

Muuseumi programmi mahub väga eriilmelisi sündmusi alates regulaarsetest Avatud stuudiotest kuni Tartu linnavalitsuse poolt läbiviidud ametnike tänuüritusteni.

Toon programmi siinkohal ära, eesmärgiga näidata selle mitmekülgset ja avatust, mis muudab väikese erainitsiatiivi arvestatavaks partneriks Tartu linnavalitsusele avalike kultuuriteenuste organiseerimisel linnarahvale.

Trükimuuseumi programm aastal 2014 on esitatud Lisas 1. Sellega annan ka tausta käesoleva töö teema valiku põhjendusele (vt peatükk 1.3), kusjuures ära on toodud vaid püsiprogrammi kuuluvad avalikud sündmused. Lisaks sellele toimub õppetöö, osaletakse Tartu linna mainesündmustel, käiakse väljas koostööpartnerite festivalidel, on korraldatud eraviisilisi pidusid jpm.

1.2 Väliskeskond

Seminarisarjast „Fahrenheit 451 – raamatu elukäik” kõneldes võime vaadelda kolme peamist taustsüsteemi – kultuuriline, poliitiline ja majanduslik-geograafiline. Esimene annab tingimused leidmaks sündmusele kultuurilist konteksti, teine viitab riiklikele prioriteetidele ja seotusele arengukavadega ning kolmas toob välja majanduslikud ning asukohast tingitud aspektid.

1.2.1 Kultuuriline taust ja sündmuse asetus selles

Kultuuriline taust jaguneb omakorda kaheks - kõigepealt kirjandusteemaliste populaarsete või teaduslike arutelude valdkond ning seejärel kõigi tasuta avalike sündmuste ruum, fookusega Tartu linnas toimuval.

Avaliku all pean silmas sündmusi, mille toimumisest on avalikult teavitatud ning millest osavõtt ei ole piiratud kuuluvusega organisatsiooni või akadeemilisse ringi (nt avalikud ei ole Kirjanike Liidu üldkoosolek või loengukursus ülikoolis).

1.2.1.1 Kirjandussündmuste taust

Selles kategoorias vaatlen regioonina kogu Eestit, sest erialastest aruteludest võtavad osa inimesed tõsisest huvist, sageli tööajast ning põhjaliku etteplaneerimisega. Samuti on Tartul Tallinna ja teiste linnadega võrreldes arvestatav, kui mitte juhtiv koht sellelaadsete sündmuste toimumiskohana ja Tartusse sõit arvestatakse osavõtuks ettenähtud aja sisse. Peamised institutsioonid, kelle juhtimisel arutelud kirjanduse ning raamatukultuuri suundumustest toimuvad, on:

- Eesti Kirjanike Liit (EKL);
- Eesti Kirjandusmuuseum (EKM);
- Eesti Rahvusraamatukogu (RR).

2015. aastal väärivad jätkusündmustest eelkõige väljatoomist EKL kirjanduskonverents „Paabeli raamatukogu”, mida korraldatakse regulaarselt kaks korda aastas alates 2010. aastast, kirjandusfestival „HeadRead“, iganädalased „Kirjanduslikud kolmapäevad”, mis on

tõenäoliselt kõige ajakohasem ja mahukam kirjanduslike kohtumiste sari Eestis, Friedebert Tuglase ning Jaan Krossi auhindade kätteandmised, Kirjandustuur (tegevustega üle Eesti) ja nimekate väliskirjanike esinemised. EKL korraldab sündmusi nii Tallinnas kui Tartus. (Eesti Kirjanike Liit 2015)

EKM regulaarsete ettevõtmiste hulka kuuluvad arvukad kirjanike juubeli- ja retrospektiivikonverentsid, auhindade ja preemiade kätteandmisega seonduvad ettekanded ning kõige pikema ajalooga (alates 1957. aastast toimuvad) Kreutzwaldi päevad. Lisaks harvemad Akadeemilise Rahvaluule Seltsi kõnekoosolekud, kord aastas aset leidvad Kirjandusteaduse Nüpli suvekool, konverents "Noorte Hääled" ja talvekonverents "Folkloor ja sidusus", Rahvaluule preemia jt preemiade väljaandmised, jne. (KIRMUS 2015)

Rahvusraamatukogu on peamine kirjandusala foorum Tallinnas. Nende regulaarsete ettevõtmiste hulka kuuluvad raamatumess, mis on ühtlasi suurim kirjandusteaduse ja kommertskirjastamise kokkupuutepunkt, infopoliitika foorum, kus käsitletakse kultuuri ja riikluse seoseid, Eesti mäluasutuste suveseminarid, rahvusvaheline seminar „Digitaalne mälu”, Soome-ugri raamatukogunduse konverents, raamatuillustratsiooni ja -kujunduse näitused jne. (Eesti Rahvusraamatukogu 2015)

Arutlusi laiemalt kultuurilistel teemadel, mis võiksid olla atraktiivsed ka kirjandushuvilistele korraldavad veel suurem osa linna- ja rahvaraamatukogudest, mitmed üliõpilasseltsid (EÜS), trükiste väljaandjad (raamatuesitlused, lugemised), teised muuseumid ja kultuuriorganisatsioonid.

Tutvunud suure hulga küllaltki erinäoliste kirjandussündmustega, jõudsin järeldusele, et minu korraldatav sari leiab kogu paljususe sees oma niši läbi keskendumise raamatule kui füüsilisele objektile ning eriti selle eksistentsi lõppfaasile. Valdavalt käsitlevad ülalmainitud konverentsid, seminarid ja ettekanded siiski kirjandusteose sisu, kirjanikku kui persooni, loomingu suhet ühiskonnaga jmt. Trükimuuseumi spetsiifika on aga just paber, köide, kaaned ja muu, mis väljaandele käegakatsutava vormi luua aitab ning mille kadumine selle lõpetab. Lisaväärtuseks on ka vestlusi visualiseerida aitav muuseumi füüsiline keskkond. Kui muidu leiame vaimse ja materiaalse külje seoseid otsivaid arutelusid näiteks muuseumite konservaatorite kohtumistelt, raamatugraafika ja trükiteöstuse auhindade jagamistelt, siis populaarse diskussiooni vormis raamatu lõpust kuigi palju räägitud ei ole.

1.2.1.2 Avalike sündmuste taust

Selles klassis konkureerib vaadeldav seminarisari kõigi tasuta avalike kultuurisündmustega. Seda eelkõige Tartu linna piirides ning tubaste, täiskasvanutele mõeldud ning vaimse suunitlusega ajaveetmisvõimaluste kategooriates. Ühendavateks joonteks pigem meelelahutuslik suunitlus, lühike ajaline kestus ning eelneva ettevalmistuse mittevajalikkus.

Tartu Kultuuriakna info põhjal kvalifitseeruvad vaadeldud perioodil märts-mai 2015 sarnastena näiteks Tartu Ülikooli Väitlusklubi väitlusõhtud, Rahvusvaheliste Suhete Ringi igakuised loengud aktuaalsetel teemadel poliitikas, Domus Dorpatensis Akadeemia Mõtlemisfestival, TÜ Kunstimuseumi kunstikolmapäev. (Tartu kultuuriaken 2015)

Mõistagi tuleb meelelahutussündmuste kategoorias arvestada aga ka näituste, kontsertide, kino ja teatriga, samuti päris kommertsliku sisuga laatade või pidudega. Ometi loob see kõik aga tausta, mille ühiseks nimetajaks on inimeste vaba aja sisustamine. Ning kultuuri mõiste vaba aja täitmise kontekstis on vägagi paindlik.

1.2.2 Kultuuripoliitiline taust, seotus Kultuuriministeeriumi arengukavaga

Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2015-2018 ja eriti selle alavaldkond 1.3 – kultuuriväärtused (Kultuuriministeerium 2014, lk 19), näitavad kätte suunad, mille poole liikumise osas on riigis saavutatud ühiskondlik kokkulepe. Selle kokkuleppeni jõudmiseks tehti palju tööd ka 2014. aastast kehtiva Muuseumiseaduse uue redaktsiooni sõnastamisel, mille aruteludest võttis osa ka siinkirjutaja. Need said kirja Riigikogu otsusesse "Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020" (Kultuuriministeerium 2013), dokumenti, mille eelmine versioon pärines veerand sajandi tagant – aastast 1998.

Trükimuseumi ei hõlma otseselt ministeeriumi poolt käivitatud muuseumivõrgustiku korrastamise programm (peamiselt riigiasutustest sihtasutusteks ümberkorraldamine) (Kultuuriministeerium 2015), kuid poliitiliselt on siiski tegu kõiki muuseume puudutava ideoloogilise nihkega, mis lähendab era- ja riigimuseumite struktuuri ja tegutsemise põhialuseid.

Eesti trükimuseum on oma tegevuse algusest peale järginud ning isegi ennetanud riiklikult sõnastatud prioriteete, milleks on „kujundada loovust väärtustav ühiskond hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ja luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks“ (Kultuuriministeerium 2014, lk 5). Põhirõhk on siin sõnadel loovus ning avatus ja elujõulisus – Trükimuseumi tegevuse printsiibid, mis väljenduvad muuseumi visioonis selle loomisest peale ning millele on üles ehitatud muuseumi missioon oma tegevustega.

Oluline on ka hariduslike eesmärkide ühtlustamine riiklikega. Muuseumiseadus, mis rõhutab muu hulgas muuseumi kui haridusasutuse rolli ning muuseum kui klassiruumiga võrdsustatud õppekeskkond on sisse kirjutatud riiklikesse õppekavadesse.

Idee Trükimuseumi vestlusringidest, kui avalikkusele suunatud programmist, mis ei oleks tugevasti seotud muuseumis juba väljakujunenud peamiselt käelistel tegevustel põhineva praktikaga, on arengukavas olnud juba aastaid. Nii on organisatsiooni 2011. aasta strateegias kirjas: „Trükimuseum paneb rõhku akadeemilise arutelu õhutamisele meie tegevusvaldkondades [---] tuua muuseumisse inimesed, keda niivõrd ei huvita käsitöö, kui kirjandus“ (Eesti trükimuseumi arengukava 2011).

1.2.3 Majanduslik ja geograafiline taust

Eramuseumina allub Trükimuseum selgelt turumajanduse nõuetele, olles saanud riigieelarvelist toetust arvestatavas mahus vaid alates käesolevast aastast ning ka nüüd alla 1/4 kogueelarvest. Muuseum sõltub palju omatulust ning oma teenuse edukast turustamisest.

Siin vaatluse all olevad seminarid ei ole kavandatud iseseisvalt tulu teenivana, sarja eesmärke valgustan põhjalikumalt peatükkides 3.1 ja 3.4.

Ülalpool kirjeldatud põhitegevuste valdkondades (õpitoad, graafikakoolitus, ekskursioonid) konkureerib Trükimuseum eelkõige geograafiliselt läheduses paiknevate asutustega ning külastajagruppide analüüs kinnitab, et vähemalt vaatlusalusel aastal on 80% külastajatest oma päritolukohaks märkinud Tartu linna või maakonna (Eesti trükimuseumi külastajateraamat

2014). Asukoht Lõuna Eestis, Tartus, eemal äri- ja turismikeskusest Tallinnast, ei mõjuta juhtkonna hinnangul aga muuseumi tegevusi negatiivselt.

Kuigi on kaalutud ka asukohavahetust Tallinna, kus võimalikke külastajaid oleks rohkem, on Tartu siiski elava kultuuri- ja teaduskogukonnaga linn. Regiooni tõmbekeskuse staatus tagab kohalike elanike piisava hulga. Teadus- ja tehnoloogiamahukas arendustegevus ning lähedus lõuna-Eesti puhkepiirkondadele hoiavad elanikke ja toovad neid Tartusse juurde kaugemaltki. Rikas ajalooline pärand ja nn investeringukihid (*layers of investment*), mis loovad regioonile omase miljöö (Raagmaa 2014), soosivad samuti just lugude jutustamist, tehnoloogia ja kultuuri põimimisest tekkivat tähelepanu Trükimuseumi teenusenišile.

1.3 Teema valiku põhjendus

*“I received the fundamentals of my education in school, but that was not enough. My real education, the superstructure, the details, the true architecture, I got out of the public library. For an impoverished child whose family could not afford to buy books, **the library was the open door to wonder and achievement**, and I can never be sufficiently grateful that I had the wit to charge through that door and make the most of it. **Now, when I read constantly about the way in which library funds are being cut and cut, I can only think that the door is closing and that American society has found one more way to destroy itself.**”*

— Isaac Asimov: A memoir, I. Asimov

Inimese kultuuriloos on raamat, vaatamata tema vaimsele sisule, alati tähendanud midagi käegakatsutavat. Täna kaotavad aga igal pool meie ümber paberile trükitud raamatud kohta elektroonilistele tekstidele. Digitaliseeritakse kõike, raamatukogud kannavad maha tervete nimetuste kaupa paberajakirju, kiiresti aeguvat teaduskirjandust ning kõike muud, mille laenusstatistika pikema perioodi vältel nulli näitab. Pole raske ette kujutada pilti noorest perest, kes, saanud päranduseks korteri, sõidavad linna mööda ringi autotäie neile ebahuvitavate köidetega, otsides kohta, kus sellest varast legaalselt vabaneda. Kõigi jaoks ei ole isiklik raamatukogu enesestmõistetavus.

Nagu ülalpool öeldud, ei tekkinud idee kutsuda inimesi raamatu saatuse üle mõtteid vahetama tühjalt kohalt. Tegu on ühiskonnas laiemalt läbi arutamata teemaga. Samal ajal oli olemas vajadus laiendada Trükimuuseumi tegevuste amplituud ning nihutada fookust käsitöölt ja masinatelt teaduslikule uurimisele ja töö poole publiku vaimsete huvidega. Nii oli see ka kirja pandud Trükimuuseumi arengukavas aastal 2011 (Eesti trükimuuseumi arengukava 2011).

Kuna muuseumi teoreetiliste uurimissuundade eest vastutab juhatuse liikmena käesoleva töö autor, tõin põhjendustena, miks Eesti trükimuuseum peaks tegelema uurimisobjektina raamatu füüsilise vormiga, välja järgmised seisukohad:

- raamatu sisu moodustav teave kirjandusteose, õpiku, religioosse või teadusliku kogumikuna jne on uurimisobjektina teiste institutsioonide pärusmaa;
- konserveerimise ja säilitamise distsipliinid, info- ja raamatukoguteadus reeglina ei käsitle massitarbijale loodud ning erakätes olevate raamatute saatust;
- paberist raamatu kui infokandja staatus ja saatust lähimate aastakümnete jooksul on elava ülemaailmse diskussiooni aktuaalne teema, selle seost moraali, esteetika ning majandusega ei ole Eestis piisavalt uuritud.

1. augustil 2010.a väitis Google Inc., et maailmas on 129,864,880 väljaannet raamatuid (Google 2010). Jättes siin kirjeldamata arvutuse keeruka algoritmi, ent teades, et kui Hiina, USA ja Suurbritannia kirjastajad andsid kolme riigi peale kokku 2013. aastal trükki ligi miljon raamatut (International Publishers Association, lk 17) ning kui Hiinas trükitakse iga nimetust keskmiselt 10000 eksemplari (Rohn, lk 183) ning Eestis 1500 (Eesti Konjunktuuriinstituut 2009, lk 42) ja maailma keskmine on kusagil nende numbrite vahel (autori teada ei ole maailma keskmist raamatutiraaži välja arvatud), siis igal juhul lisandub olemasolevatele miljardeid raamatukoiteid *per annum*. Kas ja kui kaua raamatute akumulatsioon jätkub?

Loomulikult on raamatuid alati hävitatud ning oletatavasti märksa sagedamini on see juhtunud pragmaatilistel põhjustel ja ilma suurema kärata, kui ideoloogilistel eesmärkidel ja tuleriitade valgel. Samas, uurida tasub ka nn “praktiliste“ põhjuste ideoloogilist tausta. Seminarisarja pealkirigi – Fahrenheit 451 viitab Ray Bradbury samanimelisele romaanile – „ulmelisele düstoopiale“, kus raamatute põletamine oli osa tulevikuühiskonna igapäevast.

Tartu Ülikooli infoteaduste doktor ja ajalooliste objektide vananemise ja kahjustumise modelleerija Kurmo Konsa on aastal 1999 väitnud, et uued infotehnoloogiad ei tõrju raamatuid, mis moodustavad meie ühiskonna informatsioonilise infrastruktuuri selgroo veel pikaks ajaks, mitte välja, vaid tulevad nende kõrvale, muutes sellega säilitussüsteemi veelgi komplitseeritumaks. Ta kirjeldab ka, kuidas infokandjate materjalid, nagu paber, nahk, tekstiilid, pärgament, liimid, värvained, puit, sünteetilised polümeerid, metallid jne, lühema või pikema ajavahemiku jooksul vananevad ja kahjustuvad. Samuti sõltub säilitustegevus üldisest sotsiaalsest ja poliitilisest keskkonnast, mille teguriteks on muuhulgas teavikute hulga suurenemine, nende kasutamise intensiivistumine ning kahjustuste kumuleerumine. (Konsa, lk 5-6)

Värskeim USA bibliograafiateooria väidab, et tehnoloogia teeb raamatukogude jaoks lihtsamaks liikuda trükipõhiste kollektsoonide juurest elektrooniliste kogude poole, sest viimased on kättesaadavad kõikjal ja igal ajal – just see, mida tehnoloogiakultuur armastab. Siiski, selleni, et e-raamatud asendaksid trükikollektsiooni, läheb veel aega ning seni toetavad raamatukogud ligipääsu mõlemale vormile paralleelselt. (Allison, lk 34)

Palju informatsiooni, mida me traditsiooniliselt otsime raamatukogude harulduste saalidest või antikvariaadist, on leitavad võimsate otsimootorite kaudu. Erakirjastuse Elsevier andmebaasist Science Direct leiame näiteks Ameerika vanimate seni ilmuvate ajakirjade hulka kuuluvate *The Lancet* ja *Journal of the Franklin Institute* 1823.-1923. aastate numbritest digiteerituna 230735 artiklit (www.sciencedirect.com nimetuse ja aastakäigu otsing). Euroopa olulisemaid raamatukogusid koondav projekt EOD (E-book On Demand) annab võimaluse ühe hiirekliki ja keskmiselt 9-30€ suuruse arve tasumisega tellida vabalt kasutatav digitaliseering aastail 1500-1900 trükitud raamatutest. Juba digitaliseeritud või tellimiseks kättesaadavate raamatute hulk seal on umbes 5,3 miljonit. (EOD 2015)

Käesoleva peatüki alguses seisva Isaac Asimovi tsitaadi juurde tagasi pöördudes – raamatute säilimise ja hävimise alane diskussioon saab põhjendatult alguse raamatukogudest. Kui kodudes mõjutavad köidete säilimist kümned juhuslikud faktorid alates tujudest ja lõpetades tulekahjudega, siis need institutsioonid – mäluasutused – on põhikirjaliselt seatud säilitama.

Asimovi tsitaat pärineb aastast 1977, mil ta kirjutas oma memuaaride esimese osa. Samal hetkel koputas IT juba uksele. Dee Ann Allison, Nebraska Ülikooli professor ja infoteadlane kirjeldab, kuidas aastail 1979 ja 1991 toimusid kaks Valge Maja raamatukogude ja infoteenuste konverentsi (the White House Conference on Library and Information Services), mille järel maailma juhtiv tehnoloogiariik kirjutas alla prioriteedile ühendada raamatukogud riigikaitse ja äri jaoks loodud ülikiire arvutivõrguga NII (National Information Infrastructure). (Allison, lk 230-232)

Aastal 1997 asutas maailma rikkaim paar, Bill ja Melinda Gates omanimelise fondi allüksuse Global Libraries, mis ligi 20 aasta jooksul on investeerinud 1 miljard dollarit enam kui 20 riigi (eesotsas USA-ga) raamatukogude infosüsteemide arendamisse. Kogu maailma hinnanguliselt 320,000 rahvaraamatukogust on fondi toetust saanud ~13000 (Jacobs 2014).

Kui raamatukogud said sellise poliitilise toetuse astuda digitaalmaailma, siis kuidas see kajastus digitaalse ja paberinfo kasutamise vahekorras?

Allison väidab, et raamatud hääbuvad just samamoodi nagu kadusid pildilt manuskriptid pärast trükilao kasutuselevõttu. Projektid nagu The Internet Archive, Google Books, Project Gutenberg ning andmebaasid nagu Science Direct ja EBSCO host on kollektiivselt võtnud eesmärgiks digiteerida kõik raamatud ja artiklid maailmas. Sama autor ütleb ka, et enne raamatu lõppu tuleb käia veel pikk tee, sest tänane e-raamat on vaatamata on interaktiivsusele ja lisamaterjalide võimalusele siiski veel paberraamatu koopia. (Allison, lk 230)

Teine raamatukogunduse ala autoriteet Jim Agee kirjeldab meile tulevikulugemise stsenaariumi nii: „Kujutage ette peatänava poodi Pariisis, kus tudeng saab kiire infokibisiirde” (Agee, lk 117) kesknärvisüsteemiga ühendatud kompuuter ei vaja enam silmi ja käsi info läbisõelumiseks, teadustöö, artikkel või kirjandusteos küpseb ka restoranis, jõusaalis või õhtul voodis ilma, et raamatukogu peaks isegi pakkuma sellist rudimentaarset teenust nagu laud või tool, paberlehtede keeramise toimingust kõnelemata.

Tuleviku raamatukogu võib kogeda sama hävitavat saatust nagu Aleksandria muistne Ptolemaioste raamatukogu (Aleksandria raamatukogu... 2005) või siis samasugust saatuse irooniat nagu vana raamatukogu kohale rajatud uus Bibliotheca Alexandrina, mille 2000. aastal valminud pomposse hoone 10000000 säiliku jaoks ette nähtud riuleid täidab huvipuuduse ja finantside nappuse tagajärjel täna vaid miljon teost – kõigest mõned sajad tuhanded rohkem kui tema antiiksel eelkäijal olevat olnud papüüruserulle (Kikas, lk 147).

Konrad Kikas pakub sealsamas ka, et mahuökonomika huvides tuleks meelelahutusfunktsioon raamatukogudelt üle anda kommerts-eraraamatukogudele, just nagu seda on tehtud filmilaenutusega (lk 156).

Kui läänemaailma teadusraamatukogud liiguvad suunas, mille eesmärgina paistab „raamatuvaba”, nagu näiteks 2014. aastal avatud Florida Polütehnilise Instituudi 135000 e-raamatut omav raamatukogu (Flood 2014), siis vene uurija Boriss Volodin toob välja, et paljudes arengumaades on raamatukogu teenused alles suunatud külastaja lugema õpetamisele (Volodin, lk 316). Kas too neitsilik kirjaoskus areneb aga kriidi- või digitaalse tahvli abil, me ei tea.

Võimalik on muidugi ka selline tagasikäik nagu Bagdasis Iraagi Rahvusraamatukogu põletamine ja rüüstamine USA invasiooni käigus või Phnom Penhis Punaste Khmeride ajal likvideeritud Cambodia Rahvusraamatukogu, mille töötajad tapeti, fondi kasutati majja majutatud sõjaväeköögis tulesüütamiseks ning mille aias oli sisse seatud mahalaskmisväljak (Evald 2000).

Igapäevane kirjavara mahakandmine, makulatuuri ja hävitamisele määramine kasvõi ainuüksi kulumise tõttu on aga kümnete tuhandete inimeste igapäevatöö kogu maailmas. Seda teevad raamatukoguhoidjad, kaupmehed, kirjastajad ning isegi lapsevanemad, kes peavad otsustama, kas pehme snätsutatud kaantega pappraamatut järeltulevate põlvete tarvis säilitada või mitte.

Kõik ülalkirjeldatu on minu hinnangul piisav tõestus, et arutelu raamatu käekäigu üle on aktuaalne ja teema ei ole ammendatud. Kultuurikorralduse aspektist on Trükimuseum teadusasutusena ning oma väljakujunenud sihtrühma abil õige paik selle diskussiooni jätkamiseks ning käesolev hetk on selle tegemiseks ka õige aeg.

2 Korraldustöö

Aastal 2015 jätkuvad Eesti trükimuuseumis varasematel aastatel alguse saanud projektid – Avatud stuudio, kunstiresidentuur Tartu AiR, kunstiõpe koolidele ja huviliste gruppidele, osalemine festivalidel, töötoad, ekskursioonid ja muu (vt. Lisa 1). Aasta toob kaasa ka uusi tegevusi, nagu näiteks rahvusvaheline noorte kunstiõpetajate laager iMake ning tihe osalemine muuseumi uue asukoha – kultuurikvartali Aparaaditehas – tegemistes, kuid üldjoontes on 2015.a programm aga siiski sissetallatud radadel käimine. Uute tegevuste vajalikkus on olnud päevakorral juba kaua ning seminarisari Fahrenheit 451 on esimene plaanitav teoreetilise suunitlusega jätkuva iseloomuga tegevus muuseumi programmis.

Et seminarilaadsete ettevõtmiste vorm oli muuseumi arengukavasse sisse kirjutatud aastaid tagasi, oli Fahrenheit 451 jaoks pinnas loodud. Konkreetsete tegevuste alguseks pean 2014.a detsembrit, mil toimus kontseptsiooni kinnitamine autori poolt. Sellele järgnes 2015. a jaanuaris sama otsus ühingu juhatuse koosolekul, seminarisarja tööplaani lülitamine ning esmane tutvustus muuseumi personalikoosolekul. Veebruari jooksul kinnistusid sarja eesmärgid, seotus muuseumi arengukavaga, formaat ja kulude katmise põhimõtted.

Märtsi alguses avaldati teade seminarisarja korralduse assistendi leidmiseks. Järgnenud nädala jooksul toimusid vestlused kandidaatidega ning assistendi valik, mille järel algas juba regulaarne iganädalane töö turunduse ja esinejate leidmisega iganädalaste koosolekute näol. Muuseumi põhipersonal ja vabatahtlikud said informatsiooni oma osa ja ülesannete kohta tavalistel personalikoosolekutel nädala jooksul enne sündmusi.

Igale seminarile eelnesid meediategevused postituste, kujunduse ja kirjavahetuse näol. Samuti valmistasid vabatahtlikud ette ruumi. Vahetult sündmuste toimumise aegadel olid inimesed ametis juhatamise, vastuvõtmise, modereerimise, videoprojektsiooni, ekskursioonide, õpitubade ning koristamisega.

Esimene vestlusring leidis aset 22. aprillil ning teine 6. mail. Osalejateks esimesel korral kirjastaja Epp Petrone koos oma kolleegi Tiina Tammeoruga, kes kõnelesid kirjastamisega kaasnevatest ökoloogilistest valikutest, trükiprotsessist ning tiraažidest. Eesti hoiuraamatukogu peavarahoidja Kalju Tammaru andis ülevaate nende raamatute saatusest, mida keegi enam lugeda ei taha. Teisel korral valgustasid kohaletulnuid emakeeleõpetaja ja lugemisekspert Tallinna Ülikoolist Helin Puksand ja meediauuringute vanemteadur Peeter Vihalemm Tartu Ülikoolist. Nende ettekanded käsitlesid PISA-testi, uuringu Meie Meedia Maailm ning koolilaste lugemisharjumuste teemat ning andsid ülevaate sellest, mida täpsemalt Eesti inimesed loevad.

Vahehindamine toimus pärast teist seminari. Selle tulemused on ka käesoleva töö arvandmete ja muude kokkuvõtete aluseks. Sarja avahooaja viimase sündmuse planeeritud aeg oli 3. juuni, mil jutujärg on kirjanike käes. Uuesti alustab Fahrenheit 451 sügisel koos kooliaasta algusega.

Suurem osa tegevusi on toimunud kooskõlas algse kavaga. Asutuse paindlik töökorraldus ja väiksus võimaldasid muudatused sisse viia valutult. Olulisi nihkeid peale järgnevates lõikudes kirjeldatava otsuse korraldada seminar kolmes osas, ei olnud ning ühegi tähtaja (lisandunud kordade) saavutamiseks ei tulnud ka muuseumi muid tegevusi ohvriks tuua.

2.1 Vestlusringide sarja rahastamine ja eelarve

Trükimuuseumi jaoks on iga uus algatus tõsine finantsiline väljakutse. Uue all pean silmas tegevusi, mis ei ole juba vähemalt eelneva aasta lõpul sisse kirjutatud eelarvesse ning mille käivitamine võetakse programmi „jooksvalt”.

Muuseumi riigieelarvelise toetuse osa oli ministeeriumi poolt kindlaks määratud juba 2014. a septembrikuust. Muude regulaarsete tegevuste (vt. käesoleva töö osas 1.1.2 - muuseumi eesmärgid) eelarved olid planeeritud tasakaalus olevatena kas iseseisvatena või üksteist

toetavatena. Fahrenheit 451 jaoks finantsvahendite leidmine tuli juhatuse koosolekute päevakavva jaanuaris ning liigitus „projektiks”. Trükimuseumi jaoks tähendab projekt eelarvevälist ettevõtmist, mille jaoks rahastus püütakse leida igal individuaalsel juhul väljastpoolt põhitegevuse kulusid.

Päris algfaasis oli idee korraldada arutelusid harvem, kuid mahukamatena ning kaasata rahvusvahelisi kõnelejaid. Kavas oli läbi viia 2015.a kevadhooajal üks sündmus, mille formaadiks oli plaanitud sümposium, esinejaid 5 kuni 6 ning kestus ca 4 tundi, lisaks *performance*’id kunstnikelt ja Trükimuseumi kollektsioonil põhineva näituse avamine. Eelarve mahuks oli kavandatud 1860 eurot. Üks muuseumi partneritest avaldas soovi tuua Eestisse tuntud Suurbritannia kirjanik ning koomik Stephen Fry, olles valmis ise katma ka temaga seotud kulud. Nõnda said esimesed toetused Eesti Kultuurkapitalile ning Tartu Kultuurkapitalile esitatud kokku just ülaltoodud summale (vt Lisa 2. Tabel 2).

Kui korraldustoimkond oli saanud äraütlevad vastused mõlemalt (telefonikõne Eesti kultuurkapitali sekretäri 22. märtsil ja Tartu kultuurkapitali juhataja kiri 27. märtsist) järgnes töökoosolek, kus otsustasime muuta sündmuse formaati. Sümposium kui ehk liiga pretensioonikas ja toimuva suuremat mahtu eeldav nimetus jäi kõrvale ning asendus seminariga (kaalumisel olid ka nimetused vestlusõhtu ja loeng, mis mõlemad jäid mitteametlike paralleelvormidena ka käibesse). Kuna hulk huvitavaid esinejaid oli andnud oma jah-sõna, tuli seminare korraldada vähemalt kolm.

Eelarves kajastus see järgnevate muudatustena: Seminarisarja Fahrenheit 451 eelarve teine versioon oli kavandatud suurusjärgus ca 1000 eurot rahalisi vahendeid pluss ca 100 tundi vabatahtlikku tööd. Märkatavalt tuli kokku tõmmata esinejatele lubatavaid honorare (algne 400 hilisema 150 euro vastu) ja täielikult jäi kavast välja *performance*’i programm näitlejate osavõtul koos selle materjali- ja transpordikulude ning honoraridega. Visuaalse osa teostamise juures oli ette nähtud ohtramalt vabatahtlike kaasamist.

Nii said järgmised toetusetaotlused esitatud tähtjaks 31.03.2015 taaskord Tartu Kultuurkapitalile, kuid seekord mitte projektitoetuse vaid eraisiku loominguulise stipendiumi vormis (ilma korraldusliku eelarveta) (Lisa 3) ning Haridusministeeriumile Hasartmängumaksu Nõukogu kaudu.

Soovitus sedapuhku esineda eraisikuna, tuli Tartu Kultuurkapitalile lähedalseisva isiku poolt ning arvestas sealse toetuste jagamise süsteemi poliitilist situatsiooni antud ajahetkel. Põhjusi tuleb otsida ilmselt tolele hetkeks üsna värskelt jõustunud stipendiumide maksustamist puudutavatest seadusemuudatustest.

Samas, nii SA Tartu Kultuurkapital kui MTÜ Eesti trükimuseum kuuluvad tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute, sihtasutuste ja usuliste ühenduste nimekirja (Tulumaksusoodustusega... 2011) ning olulist vahet, kas maksta tegevustoetust ühingule, mis võib omakorda väljastada stipendiumi või siis maksta stipendiumi otse eraisikule, ei ole. Tegu võib olla maksuriskiga SA Tartu kultuurkapital poolt, kuid siinkohal saabub selgus vaid aja ja vastava õiguspraktikaga.

Järgnevas tabelis toodud eelarve tuli koostada uute taotluste esitamise juurde. Tabelis näidatud erasponsorluse summa vastab HMN taotluse summale 400 eurot. Võrreldes lõpliku täitmisega erines eelarve tulude osas suurima üksiku summana just Hasartmängumaksu nõukogu toetuse osas. Eraisikute nii mahukat sponsorlust ei olnud ette nähtud. Kuluridades jäi struktuur sarnaseks. Peab ka märkima, et esimeste kordade kulud on järgnevatest suhteliselt suuremad, sest suur tööaja investeering ruumi ettevalmistamisesse sai tehtud just esimese kahe seminari eel.

Kõik summad on esitatud käibemaksuga, honorarid ja töötasud töövõtulepingus toodud brutosummana.

Tabel 1. Seminarisarja Fahrenheit 451 eelarve ja selle täitmine

	Planeeritud	Täitmine
Kulud €	20.04.2015	6.05.2015
Esinejate transpordikulud	80	50
Esinejate honorarid	150	50
Esinejate kingitused	50	40
Suupisted ja joogid	50	50
Assistendi tasu	300	300
Ruumi kasutamine	120	80
Esitlustehnika kasutamine	30	20
Projektijuhi vabatahtlik tööaeg (7€/h)	560	504
Muuseumi personali tööaeg (7€/h)	210	189
Transport (sõiduki kasutamine)	50	40
Kokku:	1600	1323
Tulud €		€
Tartu Kultuurkapital	300	300
Erasponsor (eraisik)	350	340
Erasponsor (ettevõtte)	50	50
Eesti trükimuseum	340	329
Vabatahtlik töö	560	504
Kokku	1600	1523
Jääk €	0	200

Ülalolev tabel näitab kahe esimese toimumiskorra kulusid kokku 6. mai (teise korra toimumine) seisuga. Väljamaksed teostati sularahas kulukviitungite alusel, ülekannetena juriidiliste isikute arvete eest või lepingute alusel.

Tartu Kultuurkapitali positiivne otsus saabus 5. mail lepingu nr 2015-98-TS näol. Stipendiumi otsustati maksta 375 eurot, millelt Kultuurkapital tasus ise tulumaksu 75 eurot. HMN vastus käesoleva töö kirjutamise hetkeks veel saabunud ei olnud. Sildfinantseering rahade reaalse laekumiseni toimus korraldaja isiklikest vahenditest.

Nagu tabelist näha, on esimese kahe seminari järel eelarve rahaline ülejääk 200 eurot ning seni kasutamata kavandatud ja lubatud tööpanus 11 tundi, mis on planeeritud katma kolmanda toimumiskorra kulusid. Juhul, kui Haridusministeerium otsustab neile esitatud taotluse rahuldada, arutatakse täiendavate vahendite abil seeria järgmiste seminaride korraldamist, sest muuseumi püsitoetajatest erasponsorid oma juba antud toetust tagasi küsida ei kavatse.

2.2 Korraldustoimkond

Korraldusprotsessi algusest peale teadsin, et kui tahan võrdselt hästi toime tulla nii praktilise korralduse kui lõputöö õigeaegse ja nõuetekohase vormistamisega, pean igapäevatöö teatud lõigud jätma kellegi teise hooleks.

Nii kujunes töökorraldus mitmetasandiliseks – projektijuht, assistent, muuseumitöötajad, vabatahtlikud. Tööde jaotus lepidi kokku iganädalastel personalikoosolekutel. Kui projektijuht (siinkirjutaja) ning töötajad kuuluvad muuseumi püsipersonali hulka – tõsi küll, juhatuse liige selle eest tasu saamata, siis projekti assistent oli majas uus inimene ning vabatahtlikudki vahelduvad sageli. Algselt sain kindlalt arvestada töötajatega ning vabatahtliku abi osas tugines mu ootus kogemuslikule hinnangule viimaste piisavas mahus kaasamise suure tõenäosuse kohta.

1. märtsil saatsin Trükimuuseumi siselisti (ca 15 lugejat) kirja, milles palusin kolleegidel märku anda, kui nende tutvusringkonda kuulub inimene, kes oleks huvitatud lisateenistusest assistendirollis. Järgmisel päeval pakkus muuseumi tegevjuht välja, et kuulutus siiski avaldada Eesti trükimuuseumi ametliku postitusena sotsiaalmeedias. Vähem kui 24 tunni jooksul olin saanud 10 sooviavaldust, umbes pooled neist juba koos väga korrektselt vormistatud CV ja motivatsioonikirjaga. Ilmselt oli pakutava tasu ning oodatava töömahu suhe atraktiivne, kuigi pooled kandidaatidest mainisid intervjuul, et vähemalt sama tähtsaks pidasid nad võimalust töötada põneva projektiga ning just Trükimuuseumis.

Palusin postitada (kuna ma ei halda ise Trükimuuseumi sotsiaalmeediat ega kasuta Facebook'i ka isiklikult) tänu huvi ülesnäitamise eest koos teatega, et konkurss on lõppenud, töötasin avaldused läbi, kutsusin kuus inimest järgmiste päevade jooksul intervjuule ning tegin kolmandaks õhtuks valiku.

Pidades meeles Steve Jobsi kuulsat tsitaati: „Meeskonna kasvades on väga lihtne kaasata mõned B-taseme tegijad ning seejärel veel mõned sellised ligi meelitada ning varsti on tiimis juba ka C-tegijad. [---] A-tegijad armastavad töötada vaid endasugustega, mis tähendab, et sa ei saa endale lubada B-tegijaid“ (Isaacson, lk 181), soovisin leida abilist, kellelt minulgi oleks

midagi õppida ja kes ei esindaks minu enda töös esinevaid kitsaskohti. Kuigi osalenute hulgas oli ka paljulubavaid noori kultuurikorraldajaid Viljandi Kultuuriakadeemiast, otsustasin palgata pikaajalise erasektori konverentsikorralduse kogemusega inimese, kes lisaks tegeleb ise kirjutamisega.

Töö algas viivitusteta ning töö vormiks kujunes suhtlus e-maili teel ning iganädalane koosolek. Jäin oma valikuga rahule, sest assistendi töömeetod oli süsteemne ja suhtlusvõrgustik esinejate leidmiseks lai. Võib-olla väiksemat loomingulisust kompenseeris järjekindlus ja ausus oma seisukohtade põhjendamisel. Ainus, milles meie arvamused olulisemalt lahknesid, oli *performance*'i elemendi ja publiku šokeerimise kasutamine sündmuse läbiviimisel, mida mina olin algselt ette näinud. Leidsime selles osas kompromissi ning jätsime osalejad teravate elamusteta.

Hindan koostööd tõhusaks. Kõigis küsimustes suutsime jõuda argumenteeritud kompromissidele. Assistent väljendas mulle tänu tema suhtes üles näidatud usalduse ning talle lubatud autonoomsuse eest.

Kaheliikmeline tiim oli valdava osa planeerimistöö ajaks täiesti piisav. Vabatahtlikke kaasasime korralduse lõppfaasis – mõne päeva jooksul enne sündmust ruumi dekoreerimiseks, flaierite levitamiseks ning jookide ja suupistete serveerimiseks ja koristamiseks toimumise ajal. Ekskursiooni muuseumis ning lihtsustatud õpitoa viisid läbi muuseumi palgalised töötajad oma tööaja ning kohustuste raames.

2.3 Sihtrühm

Sihtrühma määratlemisel lähtusin järgnevast mõttekäigust: seminaridel „Fahrenheit 451 – raamatu elukäik” osaleja on ilmselt juba varem iseseisvalt vastuseid otsinud järgmistele küsimustele:

- Kas raamat peab olema paberist?
- Kas paberist raamatu hävitamine on ebamoraalne tegu?
- Kas paberist raamat jääb järgmiste põlvkondade jaoks püsima kõrvuti digitaalraamatutega?
- Mida teha raamatutega, mida enam praktiliselt mitte keegi ei loe?
- Millega õigustada „arheoloogilisi“ raamatukogusid? (Zaid, lk 9)
- Kas küsijale endale on vastuvõetavad emotsioonitud, pragmaatilised vastused ülalolevatele küsimustele?

Siit hakkavad kooruma sihtrühma iseloomustavad ühised jooned – huvi kirjanduse ja kirjaliku kultuuri vastu, moraaliküsimused kultuuris, ajastu vaimu üle juurdlemine ja palju muud säärast. Isiklike vaatluste põhjal samalaadsetel kultuurisündmustel julgen ka väita, et tegu on pigem introvertsete isikutega (naasen selle väite olulisuse juurde turundust käsitlevas peatükis). Ealine koosseis võib olla väga varieeruv alates varaküpsetest teismelistest kuni väga soliidses eas inimesteni. Esindatud on mõlemast (igast) soost huvilised ja erinevad haridustasemed. Jälgides Trükimuseumi külastajate demograafilist profiili, kattub see seminaride külastajate omaga.

Et seminaride seni planeeritud esinejad on eestikeelsed, on ka arutelu keeleks eesti keel, mis võib takistada mõne muu emakeelega inimese arusaamist toimuvast. Tõlget planeeritud ei ole, samas on ka küllaltki ebatõenäoline, et kavandatud turundusmeetmestik tooks kohale eesti keelt mittemõistvaid osalejaid. Samas ei ole välistatud, et mõne tulevase seminari samast sarjast korraldame ka võõrkeelsena.

2.4 Turundus- ja reklaamtegevus

Turunduse keskne mõiste on tähelepanu äratamine. Kirjeldan, milliste vahenditega ja kelle tähelepanu soovisin saavutada ning kuidas teavitustahendite valik sellele kaasa aitas. Väärtuspakkumisest olen rääkinud pikemalt teema valiku põhjenduses. Samuti olulisi aja-, koha- ja hinnafaktoreid olen samuti käsitlenud teistes lõikudes.

Psühholoogia terminites pole tähelepanu mitte ainult retseptorite orientatsioon vaid ka vastuvõetava informatsiooni hindamise sisemine perspektiiv (Franken, lk 123). Franken tsiteerib ka Hans Eisencki, kelle isiksusemudelite teooria kohaselt introvertsed inimesed vajavad vähem stimulatsiooni ning kuna stimulatsiooni esmane allikas on sotsialiseerumine, siis järelikult ei ole introvertsete isikute kaasamiseks vaja niivõrd suhtlusvõrgustikke, kui keskendumise võimaldamist (*ibid*, lk 127-128).

Bonita Kolb soovib turu segmenteerimist alustada demograafiliste või geograafiliste parameetrite alusel ning seejärel kitsendada meetmeid oodatavate hüvede ning osalemisaktiivsuse järgi (Kolb, lk 89). Kitsam segmentimine võimaldab välja pakkuda sihtrühma paremini rahuldava toote, kuid vähendab potentsiaalsete osasaajate hulka. Kui veel arvesse võtta, et kultuuripubliku „soov kunstist osa saada võib jääda alla soovile minna lihtsalt koju ja end pikali visata“ ning 21. sajandi inimese aega täidab üha nõudlikum ja väga stressirohke töö (*ibid*, lk 71), võib kultuurikorraldaja end koos esinejaga hõlpsasti avastada tühja saali eest.

Trükimuuseumi seminarisarja turundust planeerides lähtus korraldustoimkond kolmest alljärgnevast baaskriteeriumist:

- Küllastajate arv ühele seminarile on piiratud 25 inimesega;
- Sündmus on publikule tasuta;
- Turundusele ja reklaamile ei kulutata rohkem, kui planeeritud ajaline panus.

Siia lisandub aga veel üks aspekt – turunduse eesmärk polnudki mitte vaid konkreetsele seminaride sarjale publiku kohale kutsumine vaid võrdselt olulisena ka Trükimuuseumi brändi teadvustamine akadeemilisemat laadi vestluspõhiste kultuurisündmuste korraldajana, millist

lähtepunkti olen kirjeldanud ülalpool peatükis „Teema valiku põhjendus“. Siinkohal sobib refereerida Mark Earlsi, kes sõnastas juba kümne aasta eest „loova ajastu“ printsiibi, kus edu aluseks pole enam „nõusolekuturundus“ – suutlikkus saada kliendi nõusolek sinu kaupa (korduvalt) osta, vaid „muuta kaubandus täie õigusega inimestele kuuluvaks iseolemise viisiks“ (Earls, lk 31). Meie soov on muuta Trükimuseumi (mitmekülgsetes) tegevustes osalemine meie sõprade, fännide, kriitikute ja möödakäijate jaoks osaks nende elust, nende iseolemisest.

Tundub, et siin peitub vastuolu minu varasema väite, et seminarisarja turundus on olnud suunatud introvertsetele ja leigelt sotsialiseeruvatele inimestele ning käesolevate väidete vahel? Ei sugugi – väikeses ringis (mida 20-pealine publik kahtlemata on, seda enam, kui sel lubatakse laguneda veelgi väiksemateks vestlusrühmadeks) on suhtluse ning ideede üle arutlemise jaoks loodud väga soodne pinnas. Seda sain jälgida sündmuste järel isiklikult, kui märkimisväärne osa publikust jäi isekeskis või esinejatega tõstatatud teemade üle arutlema.

Seminarisarja Fahrenheit konkreetsete reklaamivahendite hulka kuulusid kirjad ülikooliga seotud postiloenditesse (listidesse), postitused Eesti trükimuseumi sotsiaalmeedias (Trükimuseum 2015a) ning veebilehel (Trükimuseum 2015b). Lehe administraatori statistika põhjal võib väita, et 2481 meeldimisega organisatsiooni kodulehe vastav alajaotus on iga kuulutuste avaldamisest kuni sündmuse toimumiseni jõudnud 1246 külastaja uudisvoogu ning teksti on avanud 72 inimest (Trükimuseum 2015a, administraatori vaade) Internetis avaldatud reklaampäised (Lisa 4) kujundas muusemi infotöötaja Mana Kaasik. Postiloenditesse saadetud teave on samuti laia leviga. Näiteks Tartu Ülikooli üliõpilasinfo list, mis muuhulgas jagab infot stipendiumikonkursside ja oluliste muudatuste kohta õppeinfosüsteemis (Tartu Ülikool 2015) jõuab sisuliselt iga TÜ tudengini, kuna viimased lisatakse listi automaatselt ning et listi kirjade maht on väike (5-10 kirja kuus) võib eeldada kõrgendatud tähelepanu seal esitatava teabe vastuvõtmisel. Sama eeldus kehtib Tartu emakeeleõpetajate infolistile. Lisaks avaldati info seminaridest Tartu linnavalitsuse kultuuriosakonna hallatavas portaalis kultuuriaken.tartu.ee, kus kuulutusel oli 86 vaatajat (Kultuuriaken 2015, Trükimuseumi...).

Kokkuvõtteks toon välja, et seminaride sari Fahrenheit 451 tutvustamiseks kasutatud vahendid olid valitud nii, et need töötaksid ühtaegu kaubamärgi kui konkreetse sündmuse tutvustajana. Reklaam oli tekstikeskne, eeldas süvenemisharjumusega inimeselt talle e-

mailiga või sotsiaalmeedias saabunud kirja sisuga tutvumist, pilt oli teisejärguline. Küllastajate arv ei olnud suur arvuliselt, kuid vastas täielikult korraldajate ootustele. Turunduskampaania edasine mõju on pikaajaline, see on seotud muuseumi mainekujunduse ja brändi tuntuse tõstmisega.

2.5 Meediakajastus

Lisaks muuseumi enda kodulehe ja sotsiaalmeedia postitustele ning nendele vastuseks avaldatud kommentaaridele ja meeldimistele (kokku ca 115) kajastas seminarisarja Generaadio - Tartus baseeruv mittetulunduslik ja endi sõnul apoliitiline kogukondade raadio. Esimese seminari järel tehtud Sven Pauluse intervjuu Madis Mikkoriga on kuulatav Generaadio arhiivist 24. aprilli 2015.a saates Tuuletallaja (Paulus 2015). Majasiseselt tehtud salvestused toimunust läbivad videomontaaži ning ülevaade saab olema nähtav veebiaadressil: www.trykimuuseum.ee/fahrenheit.

Küllastajaid otseselt ei registreeritud, kuid osalenutel paluti end iga seminari eel või järel kirjutada sisse Trükimuuseumi külalisteraamatusse. Viimase andmetel oli esimesel seminaril küllastajaid 25 ning teisel 21, kuid loendus sündmuse ajal andis koos esinejate ja muuseumi töötajatega kohalolnute arvuks vastavalt 32 ja 27.

2.6 Sotsiaalmajandusliku mõju hindamine

Kultuurisündmuse sotsiaal-majandusliku mõju hindamise kriteeriumitena on Eestis viimastel aastatel kasutatud Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt kasutusele võetud meetodikat.

Majanduslike mõjude all peetakse silmas töökohtade loomist, rajatiste ja -teenuste pakkumist, kaupade tootmist, kinnisvarahindade muutust, reklaami, toitlustuse, turismiga jne. seotud näitajaid. Mitterahalises sfääris mõõdetakse muuhulgas keskkonna, sotsiaalseid, kultuurilisi, psühholoogilisi ning poliitilis-administratiivseid mõjusid (Konjunktuuriinstituut 2010, lk 13).

Mõju hindamise aluseks olevate andmete valimi moodustamisel peetakse silmas nende proportsionaalsust, olulisust jms. Kuigi sageli tundub hõlpsam hinnata kultuurisündmuse vastamist (näiteks korraldaja, rahastaja või kohaliku võimu) ootustele kvantitatiivsete

näitajatega (küllastajate arv, piletitulu või muu rahaline mõju), siis sageli ei anna see toimumust aga reaalselt pilti.

Trükimuseumi seminarisarja majanduslik mõju piirdub eelarves näidatud summade ümberjagamisega, kus tulu teenisid bussiettevõtted, jookide-suupistete tootjad ja jaekaupmehed, kinnisvaraomanik ruumi üüri näol jms. Kõigi nende puhul on teenitud tulu kaupmehe vastava perioodi (nt päeva) kogukäibest minu hinnangul marginaalne ega oma majanduslikku mõju. Suhteliselt suuremad rahasummad kulusid korraldaja assistendi tasuks, mida tasubki kogu eelarve lõikes välja tuua suurima konkreetse transaktsioonina, mille puhul raha saaja jaoks oli tegu olulise sissetulekuga. Tegemine oli vabakutselise korraldajaga ning sedalaadi väikeste ettevõtmiste teenindamine on tolle elukutse puhul arvestatav tululiik. Märkimisväärne oli ka vabatahtliku töö panus. Sotsiaal-majanduslikus mõttes tähendab 770 euro väärtuses töötundide panustamine sama summa väljajäämist rahamajanduse sfäärist, eeldusel, et need inimesed oleksid samal ajal võinud teha ka palgatööd. Hinnates aga oma kogemuse baasil Trükimuseumi vabatahtlike harjumusi, väidan, et selline alternatiiv oleks ebatõenäoline.

Rahalist tulu seminarisari korraldajale oodatult ei toonud. Eesti trükimuseumi, kui projekti toimumise eest vastutava institutsiooni jaoks, oli suurim kvalitatiivset laadi tulu tähelepanu kasvus muuseumi meediapostituste vastu ja üldises tuntuse tõusus. Tinglikult võib seminarisarja toimumises kasu näha ka Tartu linnale, mis iga sellise sündmuse kaudu kindlustab riigis oma positsiooni vaimuelu keskusena.

2.7 Aruandlus

Seminarisari kui projekt allus aruandlusnõudele Tartu Kultuurkapitali poolt. Teisel katsel (esimese korra taotlust kultuurisündmuse korraldamiseks ei rahuldatud) sain rahastuse loominguulise stipendiumi kujul raamatu rolli üle arutleva diskussiooni eestvedajana. Aruande vorm eeldas vaid sisulise poole kajastamist ning projekti eesmärkide saavutamise hindamist. Et tegu oli loomestipendiumiga, siis rahaliste vahendite kasutamise kohta detailseid andmeid esitada ei pidanud.

3 Eneserefleksioon

Võimalus ühitada kaua plaanis olnud ametialane tegevus Kultuuriakadeemia lõputööga oli teretulnud stiimul. Kiiresti ja konkreetselt sai määratud toimumisaeg, ära jäi varem mõnelgi korral komistuskiviks osutunud „turunõudluse kompamine”. Tõdesin, et on olemas oht, et väljastpoolt tulnud mõjur projekti käivitamiseks ei pruugi olla piisavalt tugev tegevuste pikema aja jooksul käimas hoidmiseks. See hirm sai aga leevendatud läbi otsuse ühekorraga ette valmistada programm juba kolme esimese vestlusõhtu jaoks, leppides kokku kuupäevad ja esinejad. Nii tekkis läbi kokkulepete ja lubaduste piisav seotus, hoidmaks üleval motivatsiooni projekt välja arendada suuremas mahus kui ühekordne sündmus.

2014. aasta detsembrikuus määrasin ära planeeritava sündmuse formaadi ja pealkirja. Otsustasin keskenduda raamatu füüsilisele vormile, selle tähenduse muutumisele ajas ning küsimustele ja probleemidele, mille toovad enesega kaasa tekstide materiaalse kandjaga seotud piirangud ja nõuded. Arutelu vormina nägin esialgu sümposiumi, kuna olen ka varem korraldanud selle nimetusega määratletud kultuurisündmusi, samuti mängisin mõttega viia vestlus läbi tõepoolest sõna algset tähendust rõhutavas söögilauakeskkonnas. Siiski selgus järgneva tööprotsessi käigus, et *sümposium* kõlab paljude kolleegide ja esinejate jaoks liiga pretensioonikalt ning assotsieerub märksa suuremamahulise teadusliku sisuga koosviibimisega. Nii mugandus nimi formaadiga ja vormus lõplikult pealkirjas toodud kujul „„Fahrenheit 451 – raamatu elukäik” Eesti trükimuseumi vestlusringide sari”

Töötasin põhjalikult tegevuse konteksti hindamisega. Lugesin palju, soovides luua teoreetilise suunitlusega vestlustele akadeemilist atmosfääri ning olla moderaatori ülesannetes esinejate tasemel. Hindan minu korraldatud sündmuse sobivust vastavasse kultuurilisse tausta heaks.

Tegu on nimekate kõnelejatega ning juba piisavalt tunnustust leidnud mäluasutusena on Trükimuseum sobilik koht, kutsumaks kokku huvilisi arutlema raamatumaailmas hetkel olulistel teemadel.

Olen sündmuse korraldamisel järginud projektkorralduse peamisi võtteid eesmärgipüstituse, võimaluste analüüsi, rahastuse leidmise ning meeskonnatöö osas vastavalt Vabaühingu projektitaotluse koostamise juhendile (Vabaühingu projektitaotluse... s.a) ja TÜ VKA projektitöö aine ning teistele õppematerjalidele.

Korduvalt kasutasin EMSL käsiraamatut „Kuidas korraldada konverentse ja viia läbi arutelusid“, samuti tuginesin varasemale küllaltki mitmekülgsel isiklikule korraldamiskogemusele, kuid ometi jääb iga töö puhul midagi kahe silma vahele või ei osutu vigadest õppimine ootuspäraselt efektiivseks. Tagasi vaadates pean kriitiliselt tõdema, et oleksin lootnud seminaridele suuremat kajastust just sotsiaalmeedias – soovinud näha kommentaare ja elavamat tagasisidet. Selle põhjuseks pean enda kui sündmuse ideoloogi ning turundusega tegelenud assistendi erinevaid ootusi tulemusele – ühe jaoks oli tegu intrigeeriva diskussiooni käivitamisega koos sellest tulenevate riskide ja võimaliku kriitikaga, teise jaoks aga „järjekordse kultuuriprojektiga“, mis tuleb reeglite kohaselt ära korraldada.

Edaspidi püüan vähendada oma personaalset võhiklikkust sotsiaalmeedia vallas, sest kuigi selle peavoolu rakenduste kasutamine ei ühti minu eetiliste tõekspidamistega, on turunduses kaasaegsete tööriistadeta professionaalsel tasemel toime tulla raske. Tajusin, et isegi pealtnäha anakronistlik teema paberist raamatute saatusest ja rollist vajab just nimelt eri huvigruppide vahel elava mõttevahetuse indutseerimiseks suhtlust ka elektroonilisi vahendeid kasutades.

Peakorraldaja nõrkusi kommunikatsiooni vallas kompenseeris minu hinnangul hea ettevalmistus teoreetilises plaanis. Ehk on üks teisega seotud, sest paljud uuringud (Varik, Mägi s.a) kinnitavad täiskasvanute kirjaoskuse kesist taset, võimetust süveneda ning mõista pikkade tekstide sisu. Sain esinejatelt positiivset tagasisidet hea idee, huvitavate repliikide ja oma varasemate samateemaliste mõtteavalduste (Mikkor 2014) kohta.

Loodetavasti oli otsus tööülesandeid nii jaotada, nagu see teoks sai, õige – võimaldasin igal korraldustoimkonna liikmel rakendada neid oskusi, milles ta on tugevaim. Delegeerimise ja kaastöölise jõustamise rakendamine on tähtis. Isegi siis, kui tegemist on pealtnäha pisikeste

asjadega, mille osas projekti (tipp)juhil on lihtne vastutus võtta või kiusatus „ise ära teha“. Sel viisil väldib juht liigset stressi ja läbipõlemist, kollektiivi ühtsustunne tugevneb ja aja planeerimine ning riskijuhtimine on tõhusam (Sotsiaalministeerium, lk 65-68).

Kindlasti jätkan alustatud vestlusringide korraldamist ning püüan lisaks töö eesmärkides seatud Trükimuuseumi programmi tihendamisele ja tuntuse tõusule luua kogu diskussioonile raamatust kõlapinda meie digitaliseerivas ajas.

Olen väga tänulik Kultuuriakadeemiale hea haridusliku baasi eest ning kaastööliste-kaasamõtlejatele võimaluse eest nende abiga suure ning minu jaoks olulise tööga toime tulla.

Kasutatud kirjandus

Agee, J. 2007. *Acquisitions go global: an introduction to library collection management in the 21st century*. Oxford: Chandos.

Aleksandria raamatukogu taassünd. Ärgake! 2005. lk 12-14. <http://wol.jw.org/et/wol/d/r37/lp-st/102005004>, (10.04.2015).

Allison, D.A. 2013. *The patron-driven library : a practical guide for managing collections and services in the digital age*. Oxford: Chandos.

Asimov, I. 2009. *Isaac Asimov. A Memoir*. New York: Bantam books.

Bayard, P. 2008. *Kuidas rääkida raamatutest, mida me pole lugenud*. Loomingu Raamatukogu 2008/18-20. Tallinn: SA Kultuurileht.

Earls, M. 2003. *Loova ajastu koidik*. Tartu: Fontes.

Eesti Kirjanike Liit. 2015. Uudised ja teated 2007-2015. <http://www.ekl.ee/ind/index.php?page=538&lang=72>, (04.04.2015).

Eesti Konjunktuuriinstituut. 2009. *Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus*. http://www.eas.ee/images/doc/sihtasutusest/uuringud/loomemajandus/1._eesti_loomemajanduse_olukorra_2011_uuring_ja_kaardistus.pdf, (04.04.2015).

Eesti Konjunktuuriinstituut. 2010. *Kultuuri- ja spordisündmuste regionaalse majandusliku mõju hindamine ja analüüs*. http://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Kultuuri-ja_spordisundmuste_majanduslik_moju.pdf, (12.05.2015).

Eesti Rahvusraamatukogu. 2015. Traditsioonilised üritused. <http://www.nlib.ee/traditsioonilised-uritused/>, (04.04.2015).

Eesti trükimuseumi arengukava. 2011. [käsikiri] Tartu: Eesti trükimuseum.

Eesti trükimuseumi külalisteraamat 2014. [käsikiri] Tartu: Eesti trükimuseum.

Eesti trükimuseumi majandusaasta aruanne 2014. [projekt] Tartu: Eesti trükimuseum.

EOD. 2015. EOD Search. <http://search.books2ebooks.eu/>, (11.04.2015).

Evald, P. s.a. *Libraries in Cambodia during Khmer Rouge.* www.pierreevald.dk
http://www.pierreevald.dk/library_files/cambodia.htm, (10.04.2015).

Flood, A. 2014. *Bookless library opened by new US university.* www.theguardian.com
29.08.2014 <http://www.theguardian.com/books/2014/aug/29/bookless-library-new-us-university-florida-polytechnic-digital>, (10.04.2015).

Franken, R.E. 2007. *Human Motivation.* Belmont: Thomson Wadsworth.

Google. 2010. *Books of the world, stand up and be counted! All 129,864,880 of you.* Google Book Search. 05.08.2010 <http://booksearch.blogspot.com/2010/08/books-of-world-stand-up-and-be-counted.html>, (12.04.2015).

International Publishers Association. 2014. *Annual Report 2013-2014.*
<http://www.internationalpublishers.org/images/reports/2014/IPA-annual-report-2014.pdf>,
(12.04.2015).

Isaacson, W. 2013. *Steve Jobs.* New York: Simon and Schuster.

Jacobs, D. 2014. *Global Libraries: Impact Around the World.* www.impatientoptimists.org
07.05.2014 <http://www.impatientoptimists.org/Posts/2014/05/Global-Libraries-Impact-Around-the-World>, (10.04.2015).

Kikas, K. 2011. *Ühiskond ja raamatukogu : vaade ajaloole.* Tallinn : Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus.

KIRMUS. 2015. Eesti kirjandusmuuseum. <http://www.kirmus.ee/est/info/%C3%BCritused/>,
(04.04.2015).

Kivinukk, E., Rammo, A. 2011. *Kuidas korraldada konverentse ja viia läbi arutelusid.* Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit <http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Kuidas%20korraldada%20konverentse%20ja%20viia%20l%C3%A4bi%20arutelusid.pdf>,
(20.03.2015).

- Kolb, B.** 2005. *Kultuuriturundus*. Tartu: Atlex.
- Konsa, K.** 1999. *Säilitusjuht raamatukogudele ja arhiividele*. Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing.
- Kultuuriministeerium. 2013. Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 <http://www.kul.ee/sites/default/files/kultuur2020.pdf>, (14.05.2015).
- Kultuuriministeerium. 2014. Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2015-2018. http://www.kul.ee/sites/default/files/kum_arengukava_2015-2018.pdf, (07.04.2015).
- Kultuuriministeerium. 2015. Muudatused muuseumivõrgustiku korrastamisel. <http://www.kul.ee/et/muudatused-muuseumivorgustiku-korrastamisel>, (07.04.2015).
- Leemets, A.** 2006. *Külastajateta muuseumi pole kellelegi vaja*. arvamus.postimees.ee 28.03.2006. <http://arvamus.postimees.ee/1535855/kulastajateta-muuseumi-pole-kellelegi-vaja>, (07.04.2015).
- Mattson, T.** 2011. *Muuseumid on muutunud ärksamaks*. www.riigikontroll.ee 02.09.2011. <http://www.riigikontroll.ee/168/606/557/et-EE/Link.aspx>, (07.04.2015).
- Meremuuseum tegi järjekordse külastajate rekordi*. menu.err.ee 13.01.2015. <http://menu.err.ee/v/uudised/kultuur/f4a8cd62-496f-4002-aead-dbb15a48f262>, (14.05.2015).
- Mikkor, M.** 2014. *Palimpsest – raamatu elukäik*. Essee. [käsikiri] Autori valduses.
- Paulus, S.** (reporter). 2015. Intervjuu Madis Mikkoriga. Tuuletallaja #9 24.04.2015. Generaadio. <http://generaadio.ee/arhiiv/tuuletallaja-9-24-04-2015/>, (11.05.2015).
- Raagmaa, G.** 2015. Eesti regionaalne ja kohalik areng globaliseerivas maailmas. Riigikogu Toimetised 30, 2014
- Riigikontroll. 2011. *Muuseumivarade arvestuse, säilimise ja kasutamise järelaudit*. http://www.kul.ee/sites/default/files/content-editors/muuseumivarad_riigikontrolli_j2relaudit_2011.pdf, (07.04.2015).
- Rohn, U.** 2009. *Cultural Barriers to the Success of Foreign Media Content: Western Media in China, India, and Japan*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Sotsiaalministeerium, TÜ Pärnu kolledž. 2006. *Juhtumikorralduse käsiraamat*. Tallinn.

Zaid, G. 2011. *Liiga palju raamatuid*. Loomingu Raamatukogu 2011/40. Tallinn: SA Kultuurileht.

Tartu kultuuriaken. 2015. *Trükimuseumi seminar "Mida ja kuidas me loeme?"*. (06.05.2015) <http://kultuuriaken.tartu.ee/?event=1430213015>, (13.05.2015).

Tartu kultuuriaken. 2015. Ühepäevased sündmused. (04.04.2015).

Tartu Ülikool. 2015. Tudengiinfo list <http://www.ut.ee/et/oppimine/uliopilasele/abiks/tudengiinfo>, (11.05.2015).

TRÜKIMUUSEUM. 2015a. [facebook.com/trykimuseum](https://www.facebook.com/trykimuseum) <https://www.facebook.com/events/1380242825637020/>, (alates 22.04.2015).

TRÜKIMUUSEUM. 2015b. www.trykimuseum.ee, (alates 22.04.2015).

Tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute, sihtasutuste ja usuliste ühenduste nimekiri. RTL 2000, 21, 298; RT III, 05.01.2011. <https://www.riigiteataja.ee/akt/323122014022>, (14.05.2015).

Vabaiühingu projektitaotluse koostamise juhend. Kodanikuühiskonna sihtkapital. http://www.kysk.ee/failid/File/taotluse-menetlemine/Abiks%20vaba%C3%BChingutele%20toetuse%20taotlemisel_180713.pdf, (01.03.2015).

Vaino, M. 2014. *Maarja Vaino: muuseumid ja arvumaania*. arvamus.postimees.ee 13.01.2014. <http://arvamus.postimees.ee/2660152/maarja-vaino-muuseumid-ja-arvumaania>, (07.04.2015).

Varik, E, Mägi, E. s.a. *Täiskasvanute kirjaoskus, selle mõistmine ja uurimine*. [loenguslaidid] Tallinna Ülikool. http://www2.archimedes.ee/hkk/File/Grundtvig/Muu/Kirjaoskus-enevarik_enemagi-II.pdf, (12.05.2015).

Volodin, B. 2005. *Maailma raamatukogude ajalugu*. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu.

Kokkuvõte

Eesti trükimuuseumi seminaride sari „Fahrenheit 451 – raamatu elukäik“ käsitleb vestlusringide vormis kirjanduse, lugemise ja eelkõige paberist raamatu rolli 21. sajandi üha arvutikesksemas maailmas.

Valisin Viljandi Kultuuriakadeemia loov-praktiliseks lõputööks just nende sündmuste korraldamise, kuna olen ise mittetulundusühingu Eesti trükimuuseum juhatuse liige ning üks asutajatest ja eraõigusliku muuseumi eestvedajana tajun selgelt vajadust kasutada kõiki võimalusi oma tegevuste avalikkuse ette toomiseks ning nende mitmekülgse suurendamiseks.

Eesti trükimuuseum tegeleb trükikunsti tehnoloogia ning oskusteabe uurimise ning tutvustamisega oma asukohas Tartu linnas. Seminarisari on muuseumi programmis seni valdavate käsitöötegevuste kõrval akadeemilisema suuna rajaja. 2015. aasta jaanuarist maini väldanud planeerimis- ja teostamisprotsessi tulemusena valmis kolmest kahetunnisest seminarist koosnev pakett, mille esimesed kaks osa on käesoleva töö esitamise ajaks edukalt läbi viidud (22.04.15 ja 06.05.15) ning kolmas ette valmistatud ning muuseumi ajakavasse lülitatud.

Seminaridel kõnelesid kirjastajad Epp Petrone ning Tiina Tammeorg, bibliograaf Kalju Tammaru ning sotsiaalteaduste eksperdid Helin Puksand ja Peeter Vihalemm. Ettekannete ja küsimuste-vastuste voorudega vestlused leidsid aset Trükimuuseumi raamatukogus. Osalejate arv jäi 25-30 vahele, mis vastas ka korraldajate ootustele ning ruumi suurusele. Tagasiside oli positiivne nii esinejate kui kuulajate poolt, kes hindasid head ettevalmistust, tugevat teoreetilist baasi ja teemat, mis kõnetas.

Sain rakendada nii oma varasemaid kogemusi kui koolis omandatud teadmisi. Kuigi sündmuste eelarve ja ajaline maht ei olnud suur, oli korraldamiseks vajalike tegevuste

ampluaa lai ulatudes personalijuhtimisest, värbamisest, eelarvestamisest ja kommunikatsioonist kuni süvenemist nõudva moderaatoritöö ja mahuka alliktekstide kogumi läbitöötamiseni. Väikese organisatsiooni juures on selline haare tavaline, kuid eeldab ka head planeerimist ning delegeerimist, millega enda hinnangul edukalt toime tulid.

Usun, et seminarisarjaga „Fahrenheit 451“ sarnased väikeses vormis toimuvad diskussioonid on ühiskonnale olulised kogukonnatunde tekitamiseks, lähedaste suhete loomiseks ning rohujuure taseme initsiatiivi julgustamiseks. Mul on hea meel, kui saan oma korraldustööga anda panuse sellise mõtteviisi arengusse ning et suudan toimuvat akadeemilisel tasemel teadmispõhiselt hinnata ja analüüsida.

Lisad

Lisa 1. Eesti trükimuseumi programm 2014

<p>15. detsember 2014 Hiilineja kingifestival // Last minute Gift Festival</p> <p>Neljapäeval, 18. detsembril 18:00 - 21:00 Thursday, December 18th 18:00 - 21:00</p> <p>Kes hiljaks jääb, ei pruugi veel ilma jääda. Trükimuseumis saab veel sel neljapäeval meisterdada lähedastele omanolise kinginuse: raamatukaantest märkmiku, fotoalbumi või puidule pressitud foto.</p> <p>Lisainfo meie Facebooki lehel. Registreerige kindlasti aadressil maarja@trykimuseum.ee</p> <p>... Better late than never. You've last chance to make a DIY present for your close ones at the Printing Museum is this Thursday at 18:00. We run workshops for a recycled notebook, photo album or a picture printed on wood.</p> <p>More info on the our Facebook page and don't forget to register at maarja@trykimuseum.ee</p> <p>27. november 2014 Jõulukingi festival // Christmas gift festival</p> <p>Selle aasta jõulukingid valmistame jälle ise!</p> <p>(Please scroll down for information in English)</p> <p>6. - 7. detsembril toimub Trükimuseumis „Jõulukingi festival“, kus kõigil on võimalus ise toredaid ja praktilisi kingitusi meisterdada.</p> <p>NB! Tööubadesse vajalik eelregistreerimine: palume saata meil aadressil maarja@trykimuseum.ee, meil pealkirjaks jõulukingi festival ning töötaba, kus soovite osaleda.</p> <p>I</p> <p style="text-align: right;">1</p>	<p>12. august 2014 Kohtumisõhtu iiri kunstnikega</p> <p>Kolmapäeval, 13. augustil kell 18:00 Tartu Loomemajanduskeskuse trepialgaleriis</p> <p>Trükimuseum kutsub kunsti- ja kultuurihuvilisi taltsi kohtuma iiri kunstnikega, kes tutvustavad kolmapäeval, 13. augustil kell 18:00 Tartu Loomemajanduskeskuse trepialgaleriis töid, mis on valminud pooleteise nädala jooksul Trükimuseumi stuudios.</p> <p>Koostöös Tartu Loomemajanduskeskuse, Mooste Kõulaliskunsti ja Caavani maakonnavalitsusega Iirimaal võrreldakse Eesti partnerid 2014. a. jooksul kokku 17 kunstnikku, kellel avaneb võimalus täiendada end kahe nädala jooksul erinevate kunstitehnikate ja loomemajanduse valdkonnas ning tutvuda Tartu ja Eesti kultuurieluga laiemalt.</p> <p>Esimene grupp viibis Tartus ja Tartu Loomemajanduskeskuses juunikuus, augustis külastavad kunstnikud Trükimuseumi ning Mooste külastustudio ning septembris saabub viimane kunstnik Trükimuseumisse.</p> <p>Projekti toetab Euroopa Liidu elukestva õppe programm Lesosada da Üüci.</p> <p>Estitluse info Facebookis: https://www.facebook.com/events/28849696021396/</p> <p>5. august 2014 Museumi võõrustab iiri kunstnikke</p> <p>2. - 15. augustil külastab Trükimuseumi kuus iiri kunstnikku, kes tutvuvad siin erinevate trükitehnikatega.</p> <p>Trükimuseum on kogunud järjest kuulsaid avand studioina, kus on lisaks klassikalisele graafikatehnikatele võimalik proovida ajaloolist tähtsust ning fotokeemilisi trükiprotsesse, näiteks sügavtrükk fotopolümeerile.</p> <p style="text-align: right;">2</p>
<p>Koostöös Caavani Maakonnavalitsusega Iirimaal esitas Trükimuseum edukalt taotluse Lesosada da Üüci elukestva õppe programmi, läbi mille avaneski kunstnikel võimalus end Tartus erialaselt täiendada. Projektipartneriteks on lisaks ka Tartu Loomemajanduskeskus ja Mooste külastustudio, kes samuti võõrustavad külastuskunstuine gruppide!</p> <p>31. juuli 2014 Adopteeri trükimasin</p> <p>Vanade presside ülalpidamine pole lihtne — nad vajavad sooja ja valgust, hoolditavat kätt ja ohtralt masinabli. Adopteeri teie meie asuka, võtate oma kanda osa tema ülalpidamisega seotud hüludest ja annate sellega oma panuse ajaloo alal hoidmisse.</p> <p>Et segadusi vältida, siis adopteeritud masinad jäävad füüsiliselt iika muuseumisse.</p> <p>25. juuni 2014 Museumi kolimine</p> <p>Seoses kolimisega sulgeb Trükimuseum sel nädalavahetusel oma ukseid vanas majas ja ootab varsti-varsti külla uude. See tähendab, et üle aastate ei ole me mõnda aega külastajatele avatud.</p> <p>Kastani 38 mõnusalt miljööd kutsume viimast korda nautima Muuseumidiskole postitas Lemmit Kaplinski 0 kommentaari</p> <p style="text-align: right;">3</p>	<p>9. aprill 2014 Avatud stuudio // Open Studio XXIV</p> <p>Laupäeval, 12. aprillil 12:00 - 18:00 Saturday, April 12th 12:00 - 18:00 (English info here)</p> <p>Tunnend sõrmedes pakitsust ja arvad, et parim lahendus on sõnased mulda torgata? Meie arvame, et mulla asemel võiks olla sama hästi ka trükivärv — näpud saavad mustaks mõlemal juhul. Seega kutsume kõiki kultiveerima kunstipeenart Trüki- ja Faberimuseumi avatud stuudiosse, kus kasvavad graafilised lehed, märkmikud, T-särgid ja kõik muu, millele trükivärv külge hakkab. Meie juhendajad, teie teete ise. Põnev tulemus garanteeritud.</p> <p>Võid tulla ükski või sõpradega, ei ole ka vanusepiirangut. Ei pea olema kunstnik ega teadma midagi graafikatehnikatest — selleks ongi kohal meie juhendajad, kes tutvustavad ja abistavad.</p> <p>KAVA</p> <p>* Trükimuseum: Avatud Studio kestab terve päeva, tegevused toimuvad jooksvalt. Kui kohale jõuate, siis tutvustame meie võimalusi ja letame koos mingi põneva tegevuse.</p> <p>* Faberimuseum: Sel korral alustame paberitehnikate õpituba 12 ja 15. Laste jaoks on meil sel korral varuks ka üllatus. Kell 12-13.30 toimub laupäeva meisterdusklass, kuhu ootame väiksemaid tegijaid alates 5. eluaastast. Mõni pisem, kes end juba viiesena tunneb, võib meiega kindlasti ühineda.</p> <p>OSALUSTASU</p> <p>€ 6 täiskasvanud / € 3,60 lapsed.</p> <p style="text-align: right;">4</p>

Lisa 1. Eesti trükimuseumi programm 2014 (jätk)

18. märts 2014

Avatud Stuudio // Open Studio XXXIII

Tsilanotüüpia. Autor: Kalju Kütt

Pühapäeval, 23. märtsil 12:00

Sunday, March 23rd 12:00 (English info below)

Selleks, et mitte lõpetada palava märtsipäikeses käes nagu Märtsijännes, tuleb otsida varju Trükimuseumi kaitsvate seinete vahelt. Siin saad trükkida lumehelbeid, lumememmi ja unistada suusutamist. Teisisõnu on pühapäeval jälle museumi ukseid lahti meisterdamiseks suurtele ja väikestele. Märkimikust T-särkini ja postkaardist graafilise leheni.

Väid tulla üksi või sõpradega, ei ole ka vanusepiirangut. Ei pea olema kunstnik ega teadma midagi graafikatehnikatest — selleks ongi kohal meie juhendajad, kes tutvustavad ja abistavad.

KAVA

* Trükimuseum: Avatud Stuudio kestab terve päeva, tegevused toimuvad jooksvalt. Kui kohale jõuate, siis tutvustame meie võimalusi ja leiame koos mingi põneva tegevuse.

* Paberimuseum: Sel korral alustame paberitehnikate õpituba 12-15. Laste jaoks on meil sel korral varuko ka üllatusi. Kell 12-13:30 toimub pühapäeva meteterduklasse, kuhu ootame väikesemaid tegijaid alates 5. eluaastast. Mõni pisem, kes end juba viiesena tunneb, võib meiega kindlasti ühineda.

OSALUSTASU

€ 6 täiskasvanud / € 3,60 lapsed.

Tsekkige ka meie Facebooki

5

4. märts 2014

Avatud stuudio XXXII

Pühapäeval, 9. märtsil 12:00 - 18:00

Sunday, March 9th 12:00 - 18:00 (English info below)

Kehta suusaialma kompenseerib võimalus veeta pühapäev Trüki- ja Paberimuseumis ja treenida usustult asemel oma kunstilisi oskusi. Kutsume sind taas kord Avatud Stuudiosse meisterdama — näiteks linoollõikes graafilist lehte, omavalmistatud märkimikku, puustahedega kaunistatud T-särki, või midagi hoopis kolmandat.

KAVA

Trükimuseum: Avatud Stuudio kestab terve päeva, tegevused toimuvad jooksvalt. Kui kohale jõuate, siis tutvustame meie võimalusi ja leiame koos mingi põneva tegevuse.

Paberimuseum: kell 12:00 ja kell 15:00 toimuvad paberikortutamise õpitoad. Muudel aegadel saate ringi vaadata ja inspiratsiooni hankida.

Võid tulla üksi või sõpradega, ei ole ka vanusepiirangut. Ei pea olema kunstnik ega teadma midagi graafikatehnikatest — selleks ongi kohal meie juhendajad, kes tutvustavad ja abistavad.

OSALUSTASU

€ 6 täiskasvanud / € 3,60 lapsed.

Võimalusel registreerige end Trükimuseumi Facebooki lehel.

6

26. veebruar 2014

Märkimikunäitus "Bound shapes" (Seotud kujundid)

Reedel, 28. veebruaril 17:00

Friday, February 28th 17:00 (English info below)

Sasha Kretova on kunstnik/käsitöömeister Helsingist, kelle peamiseks kunstiteosteks on käsitsi kilditud märkimikud. Tartu kunstiresidennuri raames valmib tema projekt "Seotud kujundid". Trükimuseumis veebruaris aeg on andnud noorele kunstnikule inspiratsiooni ja uued õpitud tehnikad kujundamud näitusele tulevaid märkimikke. Lisaks kuulub näitusesse märkimikunäitus, mis Visandivihik". Näitusest kunstniku plüü erinevatele viisidele, mõtted, plaanid ja inimestel on erinevad paber ja pliatsit kuuluvad kriiteldused ja lõpptootedeks, kuid on ja arendamises. Nendest installatsiooni erinevate mida erinevad inimesed kirjutama ja joonistama märkimikesse, mis kuuluvad "Ühisesse Visandivihikusse".

lähit: Märkimikekõitjane mõden alati kuidas inimesed seavad enda inspiratsiooni allikad paberile. töökohad, hobiid ja projektid, kuid nende kõigi eludesse. Need ülestähendused saavad harva lahutamatuks osaks planeerimises mõtetest ajendanuna lõin ma märkimikega, et jälgida ja koguda, paberile talletavad. Näituse külastajad on oodanud

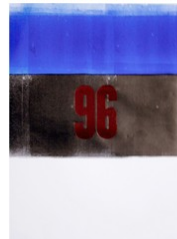
Näitus jääb avanuks märtsi lõpuni.

Projekt valmib koostöös Eesti Trükimuseumi, Tartu linna ja Euroopa Noortega

7

19. veebruar 2014

Manifest Eestimaa rahvastele

Pühapäeval, 23. veebruaril 11:00 - 18:00

Sunday, February 23rd 11:00 - 18:00 (English info below)

23. veebruaril 1918. a loeti Pärnus Endla teatri rõdul ette manifest, millest kujunes Eesti Vabariigi iseseisvusdeklaratsioon.

Nagu ka eelmisel aastal, valmistasime ette trükivormi väljevõttega manifestist ja kutsume kõiki huvilisi pühapäeval, 23. veebruaril Trükimuseumist läbi astuma ja endale oma koopia trükkima.

Tervet manifestit me seekord ikka veel pakkuda ei saa, kuna pole lihtsalt piisavalt tinašhti, et laduda kogu teksti. Aga kui kõik küleb plaanide kohaselt, siis juba järgmisel aastal saab manifest olema täismahus. Hoidkem selles osas põialt ja püüdugem käesoleval aastal veel kõige olulisemaga.

Loodame, omatrukinud manifest on heaks tujuloojaks vabariigi aastapäeva tähistamisele. Palju õnne, Eesti!

Manifesti saab trükkida tasuta(*) 11:00 - 18:00

Hindame mõistagi teie tagasihoidlikke annetusid.

Vaadake ka Trükimuseumi Facebooki lehte

8

Lisa 1. Eesti trükimuseumi programm 2014 (jätk)

18. veebruar 2014

Peeter Alliku linoollõike õpituba

15. märtsil toimub Trükimuseumis linoollõikekursus, mida juhendab Kursi koolkonna koosseisus Taru kultuurikandja auhinna võitnud Peeter Allik. Registreerimine ja lisainfo Taru graafikfestivali kodulehel.

Lisame omalt poolt, et oleme Peetri suuremaadiliste linoollõike fännid ja soovime soojalt tema käe all oskusi juurde õppida.

27. jaanuar 2014

Avatud stuudio // Open Studio XXXI

Laupäeval, 1. veebruaril 12:00 - 18:00

Saturday, February 1st 12:00 - 18:00 (English info below)

Pildil on küll kass, aga aasta on hobuse oma. See pole tegelikult tildse eheline, sest ka sel aastal toimub Trükimuseumis igal teisel nädalavaheusel avatud õpitubade päev.

Saime natuke head tagasisidet jõuluaegsetest kingifestiivalidest ja pakume nüüd lisaks tavaprasele trükkimisele-kõmmisele ka paari kindla kellaaja ning eteregistreerimisega õpituba.

KAVA

- 12-18: puutähedega trükkimine, spiraalmärkmiku valmistamine, linoollõige, T-särgile või kotle trükkimine, voltimine-kleepimine ja lõikamine — kõik muuseumi igapäevased võimalused on meie juhendajate käe all teie päral. Eraldi registreerida ei ole vaja ning tegevused toimuvad jooksvalt.

9

- 12:00 Paberi kortsutamise tehnika.

Kes meist poleks paberit kortsutanud... ja siis selle prügikasti poole teele saatnud. Paberit saab kortsutada ka sihipärasemalt ja valmistada sellest kunstipärast ja dekoratiivset valmistada. Alustame tavalisest printeripaberist ja lõpetame õrna siidipaberiga. Palume registreerida gutenberg@trykimuseum.ee

- 13:00: salalaeka "Väiktooria" valmistamine (vaadake meie toodete albumisse). Palume registreerida gutenberg@trykimuseum.ee

- 15:00: vanadest raamanikaantest spiraalmärkmiku "Taruensis College" valmistamine. Kaaned võite ise kaasa võtta aga vajadusel saab ka meilt. Palume registreerida gutenberg@trykimuseum.ee

15:00 - Paberi kortsutamise tehnika. Palume registreerida gutenberg@trykimuseum.ee

OSALUSTASU

€ 6 täiskasvanud / € 3,60 lapsed. Osalustasu eest võib osaleda mitmes õpitavas :) Arge ainult registreerida unustage!

Külaliskunstniku õpituba

Neljapäeval, 30. jaanuaril 18:00 - 19:00

Thursday, January 30th 18:00 - 19:00

Taru kunstiresidentuuri raames on Trükimuseumis enda residentuuri tegemas noor prantsuse fotograaf Thomas Mocaer. Neljapäeval on künnel soovijal võimalik osa võtta Thomas Mocaeri juhendamisel toimuvast töötoast: "Pildid isevalmistatud paberile". A3 paberile saab mõne enda toredatest mälestustest talletada. Tööüppa registreerimiseks palume saata meil aadressile kirke@nelk.ee pealkirjaga Pildid paberile. Osalemistasu 4 EUR. Tööüppa toimub Eesti Trükimuseumis aadressil Kastani 38.

10

Lisa 2. Toetusetaotluste esimese vooru eelarve

Tabel 2. Taotluse eelarve Eesti Kultuurkapitalile ning Tartu Kultuurkapitalile

KULUD		
Kulu liik	Summa EUR	Rahastaja
Ruumide kasutamise tasu	150.00	
Esinejate transpordikulud	250.00	
Esinejate honorarid	400.00	
Näitlejate honorar ja transport (Viljandi-Tartu)	120.00	
Vahepalade ja performance'i rekvisiidid	160.00	
Esitlustehnika kasutamine	80.00	
Stephen Fry transport ja honorar	700.00	
Kulud kokku EUR:	1860.00	
TULUD		
Tulu allikas (rahastaja)	Summa EUR	Vastamise tähtaeg
Kirjanduse sihtkapital	600.00	
Tartu Kultuurkapital	450.00	01. aprill
Omafinantseering	310.00	
Kaasfinantseerija (Stephen Fry esinemise korral)	500.00	20. märts
Tulud kokku EUR:	1860.00	
Taotletav summa EUR:	600.00	
Projekti kogu eelarve EUR:	1860.00	

Lisa 3. Toetusetaotluste teise vooru taotluse vorm

Sihtasutus Tartu Kultuurkapital

Kalevi 13, 51010 Tartu

Tel 7 441 500

e-mail:kultuurkapital@raad.tartu.ee, www.kultuurkapital.ee

1. Taotleja (eraisik)

perekonnanimi Mikkor	eesnimi Madis	juridilise isiku nimi	
isikukood/snnieeg [redacted]	kontakttelefon [redacted]	registrikood	kontakttelefon
pangakonto number [redacted]		pangakonto valdaja Madis Mikkor	
postiaadress [redacted]		postiaadress	
		alkkirjagaõigusliku isiku nimi ja ametnimetus	
		taotluse/projektiga seotud kontaktisiku nimi	
e-post madis.mikkor@eesti.ee		kontaktisiku e-post	
pangakonto number [redacted]			

1. Taotleja (juridiline isik)

2. Taotletav stipendium

summa eurodes 600
----

3. Valdkond

kirjandus ja kirjastamine
----

4. Taotletava summa kasutamise eesmärk (lühidalt)

Raamatu eluringi ja tema füüsilise vormi teisenemist käsitleva avalike vestlusringide sarja läbiviimine 2015 aastal
---

5. Taotluse sisuline kokkuvõte (vajadusel kasutage lisalehte)

<p>Taotlen stipendiumi, et tuua avalikkuse ette mõttevahetust raamatu muutuvast rollist tänapäeva Eesti kultuuris. Minu töö keskmes on eelkõige raamatu füüsiline keha - teksti, idee kandja ning selle märgi saatuse digitaalsel ajastul. Võrdlen tänase kommertskirjastamise ning nõukogudeaegse poliitiliselt ja ideoloogiliselt juhitud väljaandmise erinevusi, selle paradigmuuutuse materiaalse mõju – nimetuste ja trüklarvude suhte muutus, raamatute ostmise, kogumise ja nendest vabanemise harjumuste erinevused eri ajastutel ning eri põlvkondade jaoks.</p> <p>Arutelude taustaks loon visuaalse keskkonna, mis soosib raamatu seisukohalt eksistentsialistlike küsimuste üle mõtisklemist - "Kas raamatuid on liiga palju? Mida nendega peale hakata ja kes võtab eetilise vastutuse üleiligsete raamatute hävitamise eest?"</p> <p>Täiendav info lisalehel.</p>
---

6. Kogu eelarve (vajadusel kasutage lisalehte)

6.1. Tulud: fondi või arühingu nimetus, kehtiv on taotletud/aasadud toetus Tartu Kultuurkapital	summa 600	otsus või vastamise aeg
	tulud kokku 600	
6.2. Kulud: kogu projekti eelarve kuluartiklite lühikes Seminarisarja korraldamine	summa 600	
	kulud kokku 600	

7. Eelnevad toetused Tartu Kultuurkapitalist viimasel 3 aastal (projekti nimi, aeg, summa) 1. 2. 3. 4.

puuduvad
----

8. Soovitajad

8.1. Soovitaja: ees- ja perekonnanimi, amet, kontaktandmed
8.2. Soovitaja: ees- ja perekonnanimi, amet, kontaktandmed

Teadmiseks stipendiumi taotlejale: Stipendiumi eraldamisest teatatakse Tartu Postimehes ja stipendiaadile saadetakse vastav teatis. Stipendiaadi ja Kultuurkapitali vahel sõlmitakse stipendiumi sihtotstarbelise kasutamise leping, mille tingimused on stipendiaadile kohustuslikud. Kultuurkapitalile jääb õigus määratud toetus kas osaliselt või täielikult tagasi nõuda, kui selgub mittesihhipärane kasutamine.

Eraisiku taotlusele lisage lühike elulookirjeldus.

Eraisiku õppestipendiumi taotlusele lisage õppeasutuse tõend ja väljavõte õpitulemustest.

Mina, stipendiumi taotleja, olen tutvunud Tartu Kultuurkapitali nõuetega ja kohustun neid järgima.

Madis Mikkor /nimi/

Lisa 4. Seminarisarja Fahrenheit 451 reklaampäised (bännerid)

22.04.2015

06.05.2015

Summary

The Estonian Museum of Printing Seminar Series "Fahrenheit 451 - Book's course of life"

Madis Mikkor

The series of talks on the role of books in today's society was held in the Estonian Museum of Printing, Tartu, Estonia from April to May 2015.

I justified choosing the above topic for my thesis at the Viljandi Culture Academy with the fact, that being myself a board member of the non-profit Estonian Museum of Printing and one of the founders of the museum, I clearly perceive the need to use all the possibilities of bringing a new audience to our activities and to increase their versatility.

The museum is engaged in the research and popularisation of the technology and know-how of printing. The seminar series endeavours to shift the prevailing dominance of handicraft and fine arts activities towards an inclusion of more academically involved events.

The planning period resulted in three two-hour seminars. The speakers of the first two events were publishers Epp Petrone and Tiina Tammeorg, bibliographer Kalju Tammaru and social sciences experts Helin Puksand and Peeter Vihalemm. The presentations and question-and-answer sessions took place in the library of the Museum of Printing. The third seminar will follow closely. The number of participants was between 25 to 30 each time, corresponding to the expectations of the organisers and the size of the space.

The language of the seminar was Estonian. Feedback was positive from both the speakers and the audience, who appreciated good preparation, a strong theoretical base and themes that spoke volumes.

As an organiser I got to apply my past experience and knowledge acquired during the studies. Although the events were not big in the sense of volume of the budget or participation, I needed to muster a wide range of skills ranging from human resource management, budgeting and communication to the demanding work of the moderator and reading a remarkable lot of source texts. In a small organisation a grip like this may be normal, but also requires good planning and delegation practice, which I in my own opinion successfully managed.

I believe that the seminar series "Fahrenheit 451" paves the way to an emergence of more and more similar small scale discussions. They are important for creating a sense of tightly-knit community and to encourage grassroots level initiative. I am glad to contribute to the development of this model of action and especially to be able to evaluate and analyse it with the academic tools given to me by my education.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Madis Mikkor _____)
(sünnikuupäev: _____ 07.06.1976 _____)
(*autori nimi*)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„FAHRENHEIT 451 – RAAMATU ELUKÄIK“
EESTI TRÜKIMUUSEUMI VESTLUSRINGIDE SARI,
mille juhendaja on _____ Piret Aus, MA _____,
(*juhendaja nimi*)

1.1 reprodutseerimiseks säilitamise, kui üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgiga, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgiga kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni,

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis

18.05.2015.a